

לאומי | דוח על הסיכונים

30.09.2021

הדוח על הסיכונים נמצא באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il < אודות < מידע כספי < גילוי לפי
נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים, ובאתר מגנ"א של רשות ניירות ערך בכתובת: www.magna.isa.gov.il

תוכן העניינים¹

עמוד	
3	חלק 1 מידע כללי
3	דוח על הסיכונים
4	מטרה ועקרון הגילוי
4	מידע צופה פני עתיד
5	תחולת היישום
6	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים
6	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
8	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים
10	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
13	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
14	חלק 3 הרכב ההון
14	הרכב ההון הפיקוחי (CC1)
16	מידע נוסף על הון והלימות הון
21	חלק 4 יחס המינוף
21	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
22	יחס המינוף (LR2)
23	חלק 5 סיכון אשראי
28	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
29	סיכון אשראי לפי ענפי משק
35	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
36	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
38	מידע נוסף על סיכון אשראי
43	חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי
43	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
44	הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
45	חלק 6 סיכון שוק
46	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)
47	חלק 7 סיכון נזילות
48	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
50	חלק 8 סיכון תפעולי
51	חלק 9 מידע נוסף על סיכונים אחרים
54	מקרא

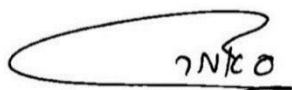
¹ למידע בנוגע לראשי התיבות בשמות הגילויים ראה מקרא בסוף הדוח.

חלק 1 - מידע כללי

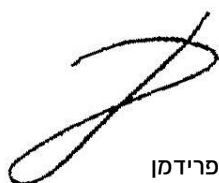
דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2021 (להלן: "דוח על הסיכונים") של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של ועדת באזל, כפי שאומצו במסגרת הוראות הדיווח של בנק ישראל, ומידע נוסף על סיכונים. בנוסף, הדוח ערוך בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים בדבר דוח רבעוני של תאגיד בנקאי ואינו כולל את כל המידע הנדרש בדוחות השנתיים המלאים. יש לקרוא אותו יחד עם הדוח על הסיכונים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020.

דוח זה מהווה מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק ולדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021 ויש לקרוא אותו יחד עם המידע המוצג בהם.

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנכ"ל

ליאת שוב
סמנכ"ל בכיר ראש חטיבת
ניהול סיכונים

15 בנובמבר 2021

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
 - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה ליציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
 - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- הדוח נערך בהתאם לדרישות הפיקוח על הבנקים בנוגע לגילוי לפי הוראות נדבך 3 של ועדת באזל ומידע נוסף על סיכונים, כפי שמעודכנות מעת לעת, ובהתאם לעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לתקופה המקבילה בשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
 - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
 - המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת הדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020, למעט אם חלו שינויים מהותיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 (להלן: "התקופה המדווחת"). לאור זאת, יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוח על הסיכונים והדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020. כמו כן, מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2021 (להלן: "דוח הדירקטוריון והנהלה").

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים כחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשיע", "אומדן", "תרחיש", "עשוי", "יכול", "יהיה", "אופטימי", "פסימי" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

תחולת היישום

- א. הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים בנק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 30 בספטמבר 2021 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת דרישות הגילוי הפיקוחיות בהתאם להוראות ועדת באזל שנכללו בדוח זה מוצגים על בסיס מאוחד בלבד ומבוססים על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, בהתאמות המתחייבות מיישום הוראות ועדת באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).
 - ב. שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינוף.
 - ג. המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל מפורטות בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020 ולא חלו שינויים במהלך התקופה המדווחת.
- למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדיסקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2021 וליום 31 בדצמבר 2020.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

על בסיס מאוחד, ליום:					
	א	ב	ג	ד	ה
	30 בספטמבר 2021	30 ביוני 2021	31 במרס 2021	31 בדצמבר 2020	30 בספטמבר 2020
הון זמין (במיליוני ש"ח)					
1 הון עצמי רובד 1 ^(א)	42,946	42,014	40,446	39,262	38,086
הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	42,822	41,873	40,215	38,975	37,745
2 הון רובד 1 ^(א)	42,946	42,014	40,446	39,262	38,086
הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	42,822	41,873	40,215	38,975	37,745
3 הון כולל ^(א)	53,238	52,345	50,779	51,559	51,427
הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	52,873	51,943	50,278	48,764	48,561
נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח)					
4 סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)	362,999	350,636	344,723	330,851	325,185
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (באחוזים)					
5 יחס הון עצמי רובד 1 ^(א)	11.83%	11.98%	11.73%	11.87%	11.71%
יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	11.79%	11.94%	11.67%	11.78%	11.61%
6 יחס הון רובד 1 ^(א)	11.83%	11.98%	11.73%	11.87%	11.71%
יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	11.79%	11.94%	11.67%	11.78%	11.61%
7 יחס הון כולל ^(א)	14.67%	14.93%	14.73%	15.58%	15.81%
יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	14.56%	14.81%	14.58%	14.74%	14.79%
11 יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(ב)	9.18%	9.20%	9.21%	9.23%	9.24%
12 יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(ב)	2.65%	2.78%	2.52%	2.64%	2.47%
יחס המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(א)					
13 סך החשיפות (במיליוני ש"ח)	666,818	651,119	612,517	597,538	572,012
יחס המינוף (באחוזים)	6.44%	6.45%	6.60%	6.57%	6.66%
יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)	6.42%	6.43%	6.57%	6.52%	6.60%
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(א)					
15 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)	191,278	178,372	167,882	159,197	155,031
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו (במיליוני ש"ח)	145,724	138,432	129,494	115,863	113,143
17 יחס כיסוי נזילות (באחוזים)	131%	129%	130%	137%	137%

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

- (א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות התייעלות שנקבעו לפי מכתב הפיקוח על הבנקים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל", הפוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2022 ויום 30 בספטמבר 2024 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בהמשך הדוח. מסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון הופחתו 89 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (ליום 30 ביוני 2021 הופחתו 104 מיליון ש"ח, ליום 31 במרס הופחתו 7 מיליון ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2020 התווסף 1 מיליון ש"ח, ליום 30 בספטמבר 2020 התווספו 8 מיליון ש"ח).
- (ב) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו-12.5% בהתאמה. ליחס הון עצמי רובד 1 התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. נתונים בתקופות קודמות עודכנו בעקבות הבהרות הפיקוח על הבנקים כי דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד. לפירוט נוסף על הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון להלן.
- (ג) להרחבה בנושא יחס המינוף ראה חלק 4 בהמשך הדוח.
- (ד) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח. להרחבה בנושא יחס כיסוי נזילות ראה חלק 7 בהמשך הדוח.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכונים אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכונים שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

החטיבה לניהול סיכונים הינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).

מיזוג BLUSA עם Valley National Bank

ביום 23 בספטמבר התקשר Bank Leumi corporation ("BLC"), (תאגיד אמריקאי המוחזק בשיעור של 85% בידי הבנק), המחזיק בשליטה מלאה ב-BLUSA, בהסכם מיזוג עם Valley National Bancorp ("Valley"). עם השלמת העסקה וביצוע הליכי המיזוג BLC תמוזג ל-Valley ו-BLUSA תמוזג ל-Valley bank ("ההסכם המיזוג").

Valley הינה חברת החזקות בנקאית שמחזיקה ב-Valley National Bank ("Valley Bank"). Valley Bank הוקם בשנת 1927. עם השלמתה של העסקה, צפוי Valley Bank להפוך לאחד מ-29 הבנקים האמריקאים הגדולים, שמניותיהם נסחרות בנאסד"ק.

עם השלמת המיזוג לאומי יחזיק בכ-14% מהבנק הממוזג ויהיה בעל המניות הגדול בו.

המיזוג מהווה צעד אסטרטגי משמעותי ומנוף מרכזי להעמקה והרחבה של הפעילות העסקית של הבנק בארה"ב כחלק מקבוצה בנקאית גדולה, הרחבת עסקאות עם הבנק הממוזג והרחבת מעטפת השירותים ללקוחות לאומי הפועלים בארצות הברית, בדגש על לקוחות עסקיים והייטק.

השלמת העסקה כפופה לקבלת אישורים רגולטוריים בישראל ובארה"ב לרבות קבלת אישור כי הבנק אינו בעל שליטה ואינו Source of strength לפי הדיון האמריקאי ב-Valley ואישור האסיפה הכללית של Valley.

להערכת הבנק, השלמת העסקה צפויה להביא לשיפור של כ-0.5% ביחסי ההון של לאומי.

למידע נוסף בגין "הסכם המיזוג" ראה ביאור 16 בדוח הכספי ליום 30 בספטמבר 2021, ובפרק השקעות בחברות עיקריות בדוח דירקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

חומרת גורמי סיכון

השינויים שחלו ביחס לטבלה שפורסמה בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 הם בסיכון התפעולי והאשראי. ברבעון השני לשנת 2021 הוחלט על הפרדת ההערכה של סיכון הסייבר והסיכון התפעולי לאור ייחודיות הסיכון והשלכותיו. סיכון הסייבר ממשיך להיות מוערך כבינוני-גבוה והסיכון התפעולי מוערך כבינוני, כלומר הפחתה ברמה אחת בחומרת הסיכון התפעולי מ"בינוני גבוה" ל"בינוני", כתוצאה מיציבות הסביבה התפעולית בדגש על התמודדות עם משבר הקורונה. ברבעון השלישי רמת חומרת סיכון האשראי הכולל וחומרת סיכון איכות הלווים והביטחונות ירדה מ"בינוני גבוה" ל"בינוני". המדובר במשבר מתמשך, עם זאת ככל שחולף הזמן, הידע בעולם גדל ובשילוב הניסיון הנצבר רמת אי הוודאות פוחתת.

הכרזה על סכסוך עבודה

ביום 1 באוגוסט 2021 נתקבלה בבנק הודעה על סכסוך עבודה שהוכרז, לבקשת ארגון העובדים בבנק, על ידי הסתדרות העובדים הכללית החדשה - הסתדרות המעו"ף, מכוח חוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957. נכון למועד הדוח, הנהלת הבנק וארגון העובדים ממשיכים בהידברות ביניהם.

השפעת משבר הקורונה

התפשטות נגיף הקורונה החלה להשפיע על מרבית מדינות העולם במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020, ובהמשך הוחרפה מהירות התפשטות הנגיף בעקבות הופעה של מוטציות שונות. מרבית הממשלות פעלו בדרך של הטלת סגר זמני, הפסקות זמניות ומתמסכות של חלקים משמעותיים מן הפעילות הכלכלית וטיפול בנפגעי המחלה, תוך הגדלה ניכרת של ההוצאות לטיפול באזרחים והעסקים אשר עבודתם הופסקה. הבנקים המרכזיים ברחבי העולם עדיין פועלים במגוון של כלים לצורך תמיכה בפעילות הכלכלית. לקראת סוף שנת 2020 אושר לשימוש חיסון, אשר החל להיות מיושם במידה לא אחידה של מהירות במדינות העולם השונות, בעיקר במדינות המפותחות ובאופן איטי יותר גם המדינות המתפתחות.

לנוכח תהליך ההתחסנות המהיר שיושם בישראל, ובפרט חיסון הדחף שניתן לאחרונה (החיסון השלישי), הסיכונים הנוגעים לפעילות הכלכלית בישראל שבו ופחתו. יחד עם זאת, ירידת "הזיכרון החיסוני" ואפשרות הופעתם של וריאנטים בעתיד מחייבות משנה זהירות מצד השלטונות בישראל עם אפשרות להגברת מגבלות על המשק הישראלי, בין השאר על תנועת נוסעים מחו"ל/לחו"ל ותיירות נכנסת ויוצאת והתכנסויות רבות משתתפים. בחלק ממדינות העולם המובילות, מסתמן תהליך מוצלח יחסית של התחסנות, מה שפעל להפחתה של המגבלות בחלק מן המדינות. ביתר המדינות תהליך ההתחסנות איטי יחסית עד כה, ולכן מדינות אלו, בפרט מדינות הכלולות במניין השווקים המתעוררים, עדיין חשופות במידה רבה יחסית לסיכונים הכלכליים הנובעים ממצבי סגר ומגבלות אחרות הנובעות מהיקפי התחלואה הגבוהים.

ההכנסה מהפסדי אשראי בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 הסתכמה בכ-729 מיליון ש"ח, הכנסות אלו הושפעו באופן מהותי מגביות, מהירידה במצב התחלואה, משיפור בפרמטרים המקרו כלכליים ומההתרחבות הכלכלית במשק בתקופה המדווחת, מזה הכנסה בשיעור של כ-0.14% נרשמה בהפרשה הקבוצתית. השפעות הצעדים ותכניות הסיוע שאושרו בתחילת המשבר הולכות ומתפוגגות, והבנק לא צופה שתהיה להן השפעה שלילית משמעותית על סיכון האשראי, לאור הצטברות אינדיקציות חיוביות בקשר עם האוכלוסיות שנהנו מתכניות הסיוע הנ"ל הן בקרב משקי הבית והן בקרב הלוויים העסקיים כגון: שיעורם הגבוה של הלוויים שחזרו לשלם לאחר תקופת הדחיות, שיעורם הנמוך של הלוויים שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסיית הלוויים שחזרו לשלם, שיעורם הגבוה של לווים שהועמדה להם הלוואה בערבות מדינה שהחלו בהחזר האשראי, שיעור הלוויים הנמוך שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסייה זו וכיוצא באלה.

על מנת לשקף באופן נאות את השיפור בנתונים הכלכליים ועל רקע האינדיקציות המעודדות כאמור לעיל ולאור אופיו המתמשך של המשבר, הבנק המשיך לבחון במהלך הרבעון השלישי של שנת 2021 את הפרמטרים המרכזיים בתהליך ההפרשה וביצע את העדכונים שנמצאו מתאימים, תוך מתן משקל הן להתפתחויות שנסקרו לעיל והן להערכות לפיהן הסיכון לפגיעה חדשה נוספת בפעילות העסקית מההיבט האפידמיולוגי קטן מבעבר, הודות לאחוזי ההתחסנות הגבוהים באוכלוסייה ולהתאמת המשק לפעילות בתקופת עלייה בתחלואה. שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של ההנהלה יכולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אשראי.

יצוין כי הבנק ממשיך ובוחן את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

למידע נוסף ראה פרק סיכונים אשראי, סיכונים שוק וסיכונים תפעוליים בהמשך הדוח, ובדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על דיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

סיכון אסטרטגי

ענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרם") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאות הישירות הינן המכירה של לאומי קארד וצמצום מסגרות האשראי ללקוחות לאומי. נושאים מהותיים נוספים הינם הפעלת מערכת נתוני אשראי (החל מאפריל 2019), ונושאים שנכנסים לתוקף במהלך שנת 2021 ובשנת 2022 כגון הקלת יכולת המעבר של לקוחות בין בנקים, והשלבים המרכזיים ביוזמת הבנקאות הפתוחה, אשר מאפשרים ללקוחות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי שלהם. שחקנים חדשים, כגון בנקים דיגיטליים, יוכלו לגשת לחשבון הבנק של לקוח, בהסכמתו, ולהציע לו שירותים בנקאיים מותאמים לצרכיו. הבנקים הללו מוקמים בישראל בימים אלה עם מערכות מחשוב גמישות והצעות ערך חדשניות, ועלולים להוביל להתגברות התחרות.

הבנק מקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על המערכת הבנקאית הישראלית, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים. בנוסף, הבנק נערך לסיכונים מתהווים ומתפתחים שונים כגון אלו שנזכרו לעיל.

למידע נוסף ראה סיכון אסטרטגי בפרק סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2021 ובדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

משבר הקורונה הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה של עובדים וספקים מרחוק.

לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקורות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

במהלך התקופה המדווחת לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

למידע נוסף ראה סיכון אבטחת מידע וסייבר בפרק הסיכונים התפעוליים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון טכנולוגיה

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי החל ביישום תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדי העסקיים בשנים הבאות.

לאור מגמות בשוק העבודה והביקוש הגובר לעובדים בעלי הכשרה טכנולוגית, קיימת עליה בחשיפה לסיכון המשאב האנושי בדגש על גיוס ושימור עובדים המהווים מוקד ידע משמעותי. לאומי נוקט במספר דרכים להתמודדות עם הסיכון.

למידע נוסף ראה סיכון טכנולוגיה בפרק הסיכונים התפעוליים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון רגולציה

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

הבנק פועל באופן שוטף, לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות לפעילותו, על מנת להבטיח את היערכותו לשינויים והעדכונים ברגולציה החלה עליו ולמגמות מהותיות המתהוות בתחום זה, והכל כחלק ממכלול הפעילות של הבנק וגיבוש מטרותיו העסקיות והאסטרטגיות. במסגרת זו פועל הבנק לניטור ואיתור הוראות רגולציה רלוונטיות בישראל. בנוסף, בתחום הרגולציה הבינלאומית, פועל הבנק לאיתור מידע רלוונטי בתחומים מוגדרים ולניתוח המידע על מנת לאתר רגולציה זרה ולזהות מגמות בינלאומיות בתחום פעילותן של רשויות רלוונטיות בארה"ב, האיחוד האירופי ואנגליה, אשר עשויות להשפיע על פעילות הבנק.

למידע נוסף ראה סיכון רגולציה בפרק סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 ובחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון סביבתי

בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה פוטנציאלית פיננסית כתוצאה מהתממשות של סיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים (להלן - "סיכונים סביבתיים").

כחלק ממגמה זו פרסם הפיקוח על הבנקים ביום 22 באוגוסט 2021 טיוטת הוראת דיווח לציבור בנושא גילוי לציבור על היבטי סביבה, חברה וממשל (ESG - Environmental, Social and Governance). ההוראה צפויה להיכנס לתוקף החל מדוחות לשנת 2021. הבנק נערך ליישומה.

הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינו חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים ופועל להטמעת נושא ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי ובכלל זה סיכון אקלים (הסיכון הפיזי וסיכון המעבר).

סיכוני סביבה לבנק מהווים חשיפה בפני נזקים פוטנציאליים שעלולים להיגרם כתוצאה מאירועים או מתהליכים שקשורים לסביבה, לרבות שינויי אקלים.

סיכונים סביבתיים נובעים מחשיפה של הבנק לפעילויות שקיים פוטנציאל שיגרמו לנזקים סביבתיים או יושפעו מהם, כמו למשל, זיהום אויר ומים, זיהום קרקע, הפחתת המגוון הביולוגי ובירוא יערות.

הבנק עלול להיחשף לסיכון הסביבתי הנ"ל באופן עקיף ובאופן ישיר במקרה בו הבנק ימצא אחראי למפגע סביבתי/פגע במתקניו.

כמו כן, יתכן סיכון מוניטין לבנק במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע.

הבנק רואה חשיבות בשמירה על סביבה ברית קיימת לצורך כך הבנק מחזיק מזה כעשור תקן איכות סביבה ISO14001 ובמסגרת זאת מבוצע ניהול ובקרה אחר רגולציות הקשורות לסיכונים סביבתיים, לרבות בקרה חיצונית שנתית על ידי מכון התקנים. הבנק עוקב כל העת אחר ההתפתחויות בתחום ולומד את הנושא.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שירות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהלות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY), אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי. התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מזקי מוניטין.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנות (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

סיכון מאקרו-כלכלי

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020, ומידת אי הוודאות הגדולה לגבי השפעותיו השונות, עדיין מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי. קיים קושי בהערכת ההתפתחויות הכלכליות העתידיות, זאת לנוכח מידת חוסר הוודאות המשמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו על מסלול החיים של כלל מדינות העולם. ישנה שונות בקצב ההתחסנות של מדינות העולם וגם קיימים סימני שאלה לגבי יעילות החיסון בפני וריאנטים שונים של הוירוס. כמו כן, ההתפתחויות בפועל מעידות על כך שמשך הזמן של הכיסוי החיסוני מוגבל יחסית. על כן, השלכות המשבר על הכלכלה העולמית, ובמידה פחותה על הפעילות המקומית, וכן על עסקי הבנק עדיין עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הביא בשנת 2020 לפגיעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים. עם זאת, לנוכח תהליך ההתחסנות המהיר שיושם בישראל, כולל חיסון "דחף" על מנת, להתמודד עם התעוררות וריאנט הדלתא, הסיכונים הנוגעים לפעילות הכלכלית בישראל פחתו לעת עתה. כמו כן, בחלק ממדינות העולם המובילות, מסתמן תהליך מוצלח יחסית של התחסנות, מה שפועל להפחתת רמת הסיכונים בחלק מן המדינות. ביתר המדינות תהליך ההתחסנות איטי יחסית עד כה, ולכן מדינות אלו, בפרט מדינות הכלולות במניין השווקים המתעוררים, עדיין חשופות במידה רבה לסיכונים הכלכליים הנובעים ממצבי סגר ומגבלות אחרות הנובעות מהיקפי התחלואה הגבוהים. מלבד סיכון הקורונה ישנם סיכונים הנובעים משינויי אקלים, המוסיפים לפוטנציאל לתנודתיות של תהליכים כלכליים גלובליים.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

	א	ב	ג
	30 בספטמבר 2021	30 ביוני 2021	30 בספטמבר 2021
דרישות הון מזעריות ^(א)			
במיליוני ש"ח			
1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ^(כ)	315,237	302,702	39,405
6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)	4,810	4,352	601
10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)	1,603	1,538	200
16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)	560	545	70
25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)	13,285	13,672	1,661
סך הכל סיכון אשראי	335,495	322,809	41,937
20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)	5,111	5,454	639
24 סיכון תפעולי	22,393	22,373	2,799
27 סך הכל	362,999	350,636	45,375

(א) דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינה 12.50% במועד הדיווח.

(ב) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי (CVA), סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

חלק 3 - הרכב ההון

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

30 בספטמבר 2021		30 בספטמבר 2020		31 בדצמבר 2020	
הון פיקוחי	לכאזל III	הון פיקוחי	לכאזל III	הון פיקוחי	לכאזל III
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202
במיליוני ש"ח					
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
1	7,225	-	7,225	-	7,225
הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1					
2	37,106	-	32,288	-	33,178
עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן					
3	(2,544)	-	(2,385)	-	(2,739)
רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי					
5	289	-	312	-	295
מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט)					
6	42,076	-	37,440	-	37,959
הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים					
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים					
8	179	-	131	-	150
מוניטין					
14	18	-	13	-	13
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההגון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי					
21	1,525	-	2,398	-	2,478
מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1					
26	(2,592)	-	(3,188)	-	(3,944)
התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים					
126	(846)	-	(1,228)	-	(1,952)
מזה: בגין חישוב בסיס הון על בסיס שיעור היוון ממוצע 8 רבעונים מחויבויות פנסיוניות					
126	(124)	-	(340)	-	(286)
מזה: בגין השפעת תכניות ההתייעלות					
126	(1,622)	-	(1,620)	-	(1,706)
מזה: הפחתת מרכיב מס שטרם נכנס מס נדחה					
28	(870)	-	(646)	-	(1,303)
סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1					
29	42,946	-	38,086	-	39,262
הון עצמי רובד 1					
45	42,946	-	38,086	-	39,262
הון רובד 1					
הון רובד 2: מכשירים והפרשות					
46	5,939	-	7,026	-	5,930
מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו					
47	240	-	2,525	-	2,508
מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר ⁽²⁾					
48	71	-	72	-	67
מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'					
49	71	-	72	-	67
מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2					
50	4,042	-	3,718	-	3,792
הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס					
51	10,292	-	13,341	-	12,297
הון רובד 2 לפני ניכויים					
58	10,292	-	13,341	-	12,297
הון רובד 2					
59	53,238	-	51,427	-	51,559
סך ההון					

		30 בספטמבר 2021		30 בספטמבר 2020		31 בדצמבר 2020	
		סכומים שלא נוכו מההון לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	הון לבאזל בהתאם לפניה למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	הון לבאזל בהתאם לפניה למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202	הון לבאזל בהתאם לפניה למאזן הפיקוחי
		במיליוני ש"ח					
60	סך נכסי סיכון משוקללים	- 362,999	-	325,185	-	330,851	-
יחסי הון וכריות לשימור הון (באחוזים)							
61	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	11.83%	-	11.71%	-	11.87%	-
62	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	11.83%	-	11.71%	-	11.87%	-
63	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	14.67%	-	15.81%	-	15.58%	-
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים^(א)							
69	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים	9.18%	-	9.24%	-	9.23%	-
71	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים	12.50%	-	12.50%	-	12.50%	-
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)							
72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	661	-	821	-	690	14
73	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	134	-	41	-	136	15
75	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה	4,188	-	3,696	-	3,780	16
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2							
76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	4,042	-	4,708	-	4,507	-
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	4,194	-	3,718	-	3,792	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר							
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	240	-	2,525	-	2,508	-
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	-	-	(384)	-	401	-

הערות:

(א) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו-12.5% בהתאמה. ליחס הון עצמי רובד 1 התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למעט הלוואות לדיוור שניתנו בתקופת הוראת השעה. נתונים בתקופות קודמות עודכנו בעקבות הבהרות הפיקוח על הבנקים כי דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיוור תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד. בהתאם להוראת השעה, ובתוספת דרישת ההון בגין יתרת ההלוואות לדיוור, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 30 בספטמבר 2021 הינן 9.18% ליחס הון עצמי רובד 1 ו-12.50% ליחס ההון הכולל. לפירוט נוסף על הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון להלן.

מידע נוסף על הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-30 בספטמבר 2021 ב-41,787 מיליון ש"ח, לעומת 37,664 מיליון ש"ח בסוף 2020, גידול של 10.9%. השינוי בהון העצמי הושפע בעיקר מהרווח לתקופה המדווחת בניכוי דיבידנד ומהתאמות חיוביות בקרן ההון בגין הטבות לעובדים.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-30 בספטמבר 2021 הינו 6.8%, זהה ליחס שדווח ב-31 בדצמבר 2020.

יחס הון עצמי רובד 1 ביום 30 בספטמבר 2021 הינו 11.83%, ירידה של כ-0.04% לעומת 31 בדצמבר 2020, וזאת על רקע גידול בתיק האשראי, אשר קוזז חלקית מגידול בהון רובד 1 בתקופה המדווחת.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.

2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1

הון עצמי רובד 1 (Common Equity Tier 1) כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מונוטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

פירוט לגבי הדרישה הרגולטורית ליחס הון עצמי רובד 1 מזערי מופיע להלן בפסקת הלימות ההון.

הון רובד 1

על פי הוראות הפיקוח על הבנקים, הון רובד 1 יכלול, בנוסף להון עצמי רובד 1, גם הון רובד 1 נוסף (Additional Tier 1), אשר מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202.

יצוין כי עד כה לא נקבעה בישראל דרישה רגולטורית ליחס הון רובד 1 מזערי, ובקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון רובד 1 נוסף.

הון רובד 2

הון רובד 2 (Tier 2) כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 בדצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2021 תקרת ההכרה הינה 10%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. לצורך הכללתם בהון, הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע למכשירי הון רובד 2 שנפדו בשנת 2021 ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון

גישת הבנק להערכת הלימות ההון מבוססת על הוראות באזל, כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 וכן במסגרת קובץ שאלות ותשובות.

הוראות המדידה והערכת הלימות ההון מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5% וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדירור" התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1, בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדירור. ביום 6 באוקטובר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון לקובץ שאלות ותשובות בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדירור", שבמסגרתו הובהר כי הדרישה להגדלת יעד ההון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדירור מתייחסת ליעד הון עצמי רובד 1 בלבד ואין חובה ליישמה גם ביחס ליעד ההון הכולל. בהתאם, עודכן יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים בביאור 9ב.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250

ביום 31 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה). בהתאם להוראת השעה, תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% וביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5% (חלף 10%-ו-13.5% בהתאמה, עובר לפרסום החוזר). הוראה זו חלה על לאומי.

ביום 15 בנובמבר 2020, במסגרת הוראת השעה, פרסם בנק ישראל חוזר להתאמת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא "יחס המינוף", כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (חלף 6% עובר לפרסום החוזר). עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימאלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. הוראה זו חלה על לאומי מיום פרסום החוזר.

על רקע המשך התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בעולם ובישראל, החליט הפיקוח על הבנקים ביום 22 במרס 2021 להאריך בתקופה נוספת של שישה חודשים את תוקף הוראת השעה, עד ליום 30 בספטמבר 2021, וביום 30 בספטמבר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר נוסף להארכת תוקפה של הוראת השעה עד ליום 31 בדצמבר 2021 (תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

כמו כן, נקבע כי בתקופת ששת החודשים מתום תוקף הוראת השעה, הפחתה ביחסי ההון של עד 0.3% לא תחשב כחריגה מיחסי ההון הנדרשים, בכפוף לתכנון הון מוקפד ושמרני ולדיווח לפיקוח על הבנקים.

במסגרת הוראת השעה נקבע כי בגין הלוואות לדירור אשר יועמדו בתקופת המשבר (החל מיום 19 במרס 2020 ועד תום תוקף ההוראה), לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% מיתרת הלוואה, הקבועה בסעיף 14א. להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדירור. תוקף הוראה זו הוארך עד ליום 30 בספטמבר 2021, במסגרת החוזר מיום 22 במרס 2021 להארכת תוקף הוראת השעה.

בהתאם לחוזר שפרסם הפיקוח על הבנקים ביום 30 בספטמבר 2021, החל מיום 1 באוקטובר 2021, תשוב לחול דרישת ההון הנוספת בשיעור 1% בגין הלוואות למטרת דיור, אך נותרה ההקלה בגין הלוואות לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין (הלוואות לכל מטרה).

בהתאם להוראת השעה, דרישות ההון המזעריות שחלות על הבנק ליום 30 בספטמבר 2021 הינן 9.18% ליחס הון עצמי רובד 1 (בתוספת דרישת ההון בגין יתרת הלוואות לדיור) ו-12.50% ליחס ההון הכולל.

בחוזרים שפרסם הפיקוח על הבנקים ביום 26 ביולי 2021 וביום 30 בספטמבר 2021 הותר למערכת הבנקאית לחזור לחלק דיבידנדים, ונקבע כי על הבנקים לנקוט גישה זהירה ושמרנית בעת החלטה על חלוקת דיבידנד או רכישה עצמית של מניות. לעמדת הפיקוח על הבנקים, חלוקה בסכום הגבוה מ-30% מרווחי הבנק בשנת 2020 ובשנת 2021 לא תיחשב כתכנון הון זהיר ושמרני. בנוסף, ציין הפיקוח על הבנקים כי אי עמידה ביחס המינוף הנדרש ושימוש בהקלה ביחס המינוף לא תהווה חסם לחלוקת דיבידנד בכפוף לתכנון הון הכולל חזרה ליחס המינוף הנדרש.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון. לפירוט תהליך ה-ICAAP והשימוש במבחני קיצון, ראה דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

לאור הוראת השעה, ובהתאם להפחתה בדרישות הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים בעקבות משבר הקורונה, כמפורט לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5%.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 034294-01-2020).

מדיניות חלוקת דיבידנד

מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק, שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק ביום 6 במרס 2019, קובעת כי מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

במסגרת יישום מדיניות זו, ועד להחלטת הדירקטוריון מיום 16 באפריל 2020 להפסיק את חלוקת הדיבידנד ואת המשך ביצוע תכנית הרכישה העצמית של מניות הבנק על רקע פרוץ משבר הקורונה, נהג הבנק לחלק דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי הרבעוני ולבצע מעת לעת תכניות לרכישה עצמית של מניות.

כאמור לעיל, עמדת הפיקוח על הבנקים היא כי חלוקה בסכום הגבוה מ-30% מרווחי הבנק בשנת 2020 ובשנת 2021 לא תיחשב כתכנון הון זהיר ושמרני. לאחר שבחודש ספטמבר 2021 חילק הבנק סכום של כ-630 מיליון ש"ח השווה לכ-30% מרווחיו לשנת 2020, ולאור עודפי ההון הגבוהים של הבנק, ביום 15 בנובמבר 2021, אישר הדירקטוריון חלוקת דיבידנד בסך 1,367 מיליון ש"ח, המהווים כ-30% מהרווח הנקי לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021. סכום הדיבידנד שאושר לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ג. מהווה כ-94.115 אגורות. הדירקטוריון קבע את יום 29 בנובמבר 2021 כיום הקובע לעניין תשלום דיבידנד ואת יום 12 בדצמבר 2021 כיום התשלום.

למידע נוסף ולמידע בנוגע למדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק ראה פרק הון והלימות ההון בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה	דיבידנד ששולם במזומן
		באגורות	במיליוני ש"ח
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306
26 בפברואר 2020	23 במרס 2020	20.29	297
12 באוגוסט 2021	2 בספטמבר 2021	43.36	630

התאמות להון עצמי רובד 1

מדידת ההתחייבות בני זכויות עובדים

למידע בנוגע למדידת ההתחייבויות לעובדים ראה פרק הון והלימות ההון בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בשנים 2016 ו-2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתבים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" בכח אדם ובתחום הנדל"ן. על פי המכתבים, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעתן של תכניות התייעלות על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר. תוקף המכתבים הוארך עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 30 בספטמבר 2021 יוחסו להון הפיקוחי 100% מעלויות תכנית זו.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 30 בספטמבר 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 85% מעלויות תכנית זו.

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי המיוחד שנחתם עם ארגון העובדים ביולי 2019, אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון, שעלותה הסתכמה בכ-167 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 30 בספטמבר 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 45% מעלויות תכנית זו.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת של "באזל 3" להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את הכינוי "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכונים השוק. במרס 2020 פורסמה הודעה מטעם הגוף המפקח על ועדת באזל, שלפיה היישום של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון הכוללת, יידחה בשנה ויחל ב-1 בינואר 2023. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" (SA-CCR), בתאריך 1 ביוני 2021 או שנה לאחר תאריך היישום בפועל באיחוד האירופי, המאוחר מביניהם. בחודשים פברואר, מרס ואוקטובר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטות חוזרים ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203A ו-208A, על פיהן תאריך היישום של הוראה 203A צפוי להיות 1 ביולי 2022, ושל הוראה 208A מיום 1 בינואר 2023. הבנק בוחן את ההשפעות של טיוטות החוזרים וממשיך בהיערכותו ליישומן. בשלב זה לא ניתן לאמוד באופן מהימן את השפעתן הצפויה.

חוזר בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים" לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299, וחוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים"

בדצמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים". במסגרת החוזר נקבעו הוראות מעבר שיחולו על השפעת האימוץ לראשונה של הכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים וזאת על מנת להפחית השפעות בלתי צפויות של יישום הכללים על ההון הפיקוחי.

כמו כן, פרסם הפיקוח על הבנקים בפברואר 2021 חוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים", להתאמת מספר הוראות ניהול בנקאי תקין לכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בין היתר, עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא מדידה והלימות הון - הון פיקוחי, כך שתאגידים בנקאיים יידרשו, החל מיום 1 בינואר 2022, לנכות מהון עצמי רובד 1 סכומים בגין הלוואות לדיור שמסוגלות לאורך זמן כהלוואות שאינן צוברות. במסגרת חוזר זה גם בוטלה בין היתר הדרישה לחישוב הפרשה קבוצתית בשיעור מזערי של 0.35% בגין הלוואות לדיור וכן בוטלה הדרישה לחישוב הפרשה מזערית לפי שיטת עומק הפיגור.

ההוראות החדשות ייושמו מיום 1 בינואר 2022. בהתאם להוראות המעבר שפרסם הפיקוח על הבנקים, אם כתוצאה מהיישום לראשונה יחול קיטון בהון עצמי רובד 1 של הבנק, ניתן יהיה להוסיף באופן חלקי בהון עצמי רובד 1 (כלומר להוסיף חזרה להון עצמי רובד 1) את הקיטון בהון העצמי רובד 1 שירשם במועד היישום לראשונה, וזאת על פני שלוש שנים (תוספת של 75% בשנת היישום לראשונה, עם קיטון של 25% מדי שנה, עד לתוספת של 0% ב-1 בינואר של שנת היישום הרביעית).

הבנק ממשיך לבחון את השפעת יישום ההוראות החדשות על דוחותיו הכספיים ולהיערך ליישום הכללים החדשים, ולפיכך לא ניתן לאמוד בשלב זה באופן מהימן את השפעתם הצפויה.

למידע נוסף בגין יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים ראה ביאור 2.ג.1. בדוח הכספי ליום 30 בספטמבר 2021.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים ליום 30 בספטמבר 2021 בכ-363.0 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1 מיליארד ש"ח בנכסי הסיכון, יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ויחס הון כולל בכ-0.03%-0.04% בהתאמה.
- שינוי הון עצמי רובד 1 - הון עצמי רובד 1 ליום 30 בספטמבר 2021 מסתכם בכ-43.0 מיליארד ש"ח. קיטון ב-100 מיליון ש"ח בהון עצמי רובד 1, יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ויחס הון כולל בכ-0.03%.
- שינוי בשער החליפין - פיחות של 1% בשער החליפין של השקל מול כל המטבעות יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל בכ-0.02%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של כ-0.06% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

- להערכת הבנק בדבר ההשפעה הצפויה של השלמת הסכם המיזוג בין Bank Leumi Corporation לבין Valley National Bancorp על יחסי ההון של לאומי, ראה פרק "חברות מוחזקות עיקריות" בדוח הדיסקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

חלק 4 - יחס מינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

		30 בספטמבר		31 בדצמבר
		2021	2020	2020
		במיליוני ש"ח		
1	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים	611,912	528,050	556,035
	התאמות בגין:			
4	מכשירים פיננסיים נגזרים	1,251	(3,392)	(6,797)
6	פריטים חוץ מאזניים	50,161	43,437	44,377
7	אחרות	3,494	3,917	3,923
8	חשיפה לצורך יחס המינוף	666,818	572,012	597,538

יחס המינוף (LR2)

30 בספטמבר		31 בדצמבר	
2021	2020	2020	
במיליוני ש"ח			
פריט			
חשיפות מאזניות			
1	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)	586,751	512,687
2	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1	(179)	(466)
3	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)	586,572	512,221
חשיפות בגין נגזרים			
4	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים	1,810	1,568
5	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים	16,592	10,487
7	ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים	(3,279)	(2,896)
11	סך חשיפות בגין נגזרים	15,123	9,159
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך			
12	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית	6,684	2,549
15	חשיפות בגין עסקאות כסוכן	8,278	4,646
16	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך	14,962	7,195
חשיפות חוץ מאזניות אחרות			
17	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו	141,554	132,283
18	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי	(91,393)	(88,846)
19	פריטים חוץ מאזניים	50,161	43,437
הון וסך החשיפות			
20	הון רובד 1 ^(א)	42,946	38,086
21	סך החשיפות ^(א)	666,818	572,012
יחס מינוף			
22	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218	6.44%	6.66%

למידע נוסף בנושא הלימות הון ומינוף ראה ביאור 9 בדוח הכספי ליום 30 בספטמבר 2021.

למידע נוסף אודות התאמות להוראת השעה בנושא יחס המינוף, ראה סעיף התאמות להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 לעיל.

יחס המינוף ב-30 בספטמבר 2021 הינו 6.44%, ירידה של כ-0.13% לעומת 31 בדצמבר 2020. הירידה נובעת בעיקר מעלייה בחשיפה המאזנית (בעיקר מאשראי לציבור ומזומנים ופיקדונות בבנקים).

חלק 5 - סיכון אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוצר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב וחשיפות בגין פעילות בנגזרים.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי, ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא ניהול אשראי צרכני ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

במסגרת ניהול סיכונים אשראי מנטר הבנק את איכות תיק האשראי, לרבות נאותות כוללת של ההפרשה להפסדי אשראי לכיסוי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, ריכוזיות תיק האשראי ופעילות לפי מוצרים עיקריים, כגון: אשראי לענף בינוי ונדל"ן, הלוואות לדיר, אשראי לאנשים פרטיים ואשראי ממונף.

במהלך התקופה המדווחת בוצעו התאמות בניהול סיכון האשראי ובתיאבון הסיכון. לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי הקשור לסיכון אשראי.

השפעת משבר הקורונה על סיכון האשראי

התרחבות הפעילות הכלכלית במשק נמשכה גם ברבעון השלישי על רקע שיעורי ההתחסנות הגבוהים ומתן מנת החיסון השלישית ("דחף"). על-פי אינדיקטורים כלכליים שפורסמו לאחרונה ניכר כי גם ברבעון השלישי המשק המשיך בהליך ההתאוששות הכלכלית במרבית ענפי הפעילות, אם כי, קיים פער במידת ההתאוששות בין הענפים שנפגעו מהמשבר באופן משמעותי ביותר לשאר ענפי המשק.

שוק העבודה משקף שיעור אבטלה גבוה יותר מזה שהיה טרום המשבר. יחד עם זאת, במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 נרשמה מגמה של שיפור, תוך ירידה בשיעור האבטלה.

שיעור האבטלה צפוי להמשיך ולרדת באופן איטי ורמתו בשנה הקרובה אינה צפויה לחזור לזו שלפני המשבר.

אמנם מדובר במשבר עולמי מתמשך הצפוי ללוות אותנו בתקופה הקרובה, אולם ככל שחולף הזמן, נצברים בעולם ידע וניסיון המפחיתים את רמת חוסר הוודאות. ראוי לציין כי רוב הלקוחות העסקיים והפרטיים להם נדחו חלויות, חזרו, בשלב זה, לשלם באופן סדיר.

הבנק ממשיך לבחון את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר.

במסגרת זו מחודדים באופן שוטף דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק, תוך היערכות והתאמת הפעילות.

למידע נוסף אודות השפעת משבר הקורונה ראה פרוט בפרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 30 בספטמבר 2021.

ההכנסה מהפסדי אשראי בתשעת החודשים הראשונים של השנה הסתכמה בכ-396 מיליון ש"ח בהפרשה הפרטנית ובסך של כ-333 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית. ההכנסה מהפסדי אשראי ברבעון השלישי של השנה הסתכמה לסך של כ-151 מיליון ש"ח בהפרשה הפרטנית ולסך של כ-208 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית. הכנסות אלו הושפעו באופן מהותי מגביות, מהירידה במצב התחלואה, משיפור בפרמטרים המקרו כלכליים ומההתרחבות הכלכלית במשק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021. ההפרשה להפסדי אשראי מהווה אומדן המבוסס על שיקול דעת משמעותי שהופעל בתקופה המדווחת בסביבה משתנה.

תהליך ההפרשה כולל שלושה שלבים מרכזיים, אשר הותאמו לנסיבות משבר הקורונה:

- זיהוי ואיתור לווים בעלי אינדיקטורים שליליים, לרבות לווים אשר נפגעו ממשבר הקורונה, או פועלים בענפי משק אשר חשופים יותר להשפעות השליליות של המשבר. הבנק שם דגש רב על תהליכי חיתום אשראי קפדניים ופעילויות הניטור והליווי על מנת להבין את התפתחות הסיכונים הגלומים בתיק האשראי, להיערך מבעוד מועד ולבצע התאמות נדרשות. בתוך כך, עורך הבנק בחינה זהירה של הצורך להחמיר את דירוג הסיכון והסיווג של חובות שעלולים להיות מושפעים לרעה מהמשבר.
- ביצוע הוצאות להפסדי אשראי ביחס לחובות פגומים ברמה הפרטנית (Individual).

- ביצוע הפרשות המבטאות את ההפסד הצפוי לבנק ברמה הקבוצתית (Collective). במסגרת זו, מתבסס הבנק על מידע הקיים בידיו, כגון: היקף המחיקות, פרופיל הסיכון של ענף המשק, סיווג החוב, תאבון הסיכון, תנאי הכלכלה וכיו"ב. בתהליך זה מושם דגש על השינוי במאפייני הסיכון של הלקוחות ושל ענפי המשק השונים ובהערכות הכלכליות, בהתייחס, בין היתר, לשיעור האבטלה והצמיחה. החמרה בכל אחד מפרמטרים אלה עלולה להביא להגדלת ההפרשה להפסדי אשראי, ולהפך. שיעור האבטלה עודנו גבוה מזה שהיה טרום המשבר, הן בהגדרה הרגילה (כלתי מועסקים) והן בהגדרה ה"רחבה" (הכוללת מלבד כלתי מועסקים גם עובדים הנעדרים זמנית מהעבודה מסיבות הקשורות בקורונה וכן עובדים אשר לא משתתפים בכח העבודה ופוטרו ממרס 2020). עם זאת, במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה ניכרה מגמה של שיפור תוך ירידה בשיעור האבטלה. בחודש ספטמבר 2021, כ-338 אלף עובדים (כ-7.9% מכח העבודה) מצויים בהגדרה הרחבה של שיעור האבטלה. להערכת הבנק, שנת 2021 צפויה להסתכם (בממוצע שנתי) בשיעור אבטלה רחבה של כ-10%, ושנת 2022 צפויה להסתכם בשיעור של כ-5.5%-6.0% (בממוצע שנתי). מעבר לכך, נכון לחודש אוקטובר 2021, הבנק צופה עלייה של כ-7.2% בתוצר ב-2021. מדובר בצמיחה מהירה לאחר התכווצות התוצר בשיעור של 2.2% בשנת 2020. ההאצה המשמעותית בצמיחה משקפת גידול ניכר בצריכה הפרטית, שהינו סעיף גדול במשקלו ברכיבי החשבונאות לאומית, התרחבות ההשקעות בנכסים קבועים, עם דגש על כלי רכב והמשך הצמיחה של היצוא, עם דגש על יצוא שירותי הי-טק. לפיכך, הצמיחה המהירה לצד הירידה בשיעור האבטלה, המשקפים את הסתגלותם של מרבית ענפי המשק לשגרת פעילות בתקופת קורונה, מצמצמים את פגיעותו של המשק להיקף התחלואה, ביחס למצב ברבעונים קודמים.

במסגרת תהליך כימות ההפרשה חושבו תרחישים המייצגים נסיבות ומצבים אשר לדעת ההנהלה הינם במנעד הסבירות, להם יוחסו משקלות לצורך כימות האומדן הטוב ביותר. יודגש כי בעטייה של אי הוודאות שהצטמצמה אך עדיין אופפת את הנסיבות הנוכחיות - ובהתאם - הקושי שהצטמצם אך עדיין קיים בזיהוי, הכרה ומדידה של הפסדי האשראי, אומדן הפסדי האשראי בצל המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה נראות מעודדות יותר. במקביל, השפעות הצעדים ותוכניות הסיוע שאושרו בתחילת המשבר הולכות ומתפוגגות, והבנק לא צופה שתהיה להן השפעה שלילית משמעותית על סיכון האשראי, לאור הצטברות אינדיקציות חיוביות בקשר עם האוכלוסיות שנהנו מתוכניות הסיוע הנ"ל הן בקרב משקי הבית והן בקרב הלוויים העסקיים כגון: שיעורם הגבוה של הלוויים שחזרו לשלם לאחר תקופת הדחיות, שיעורם הנמוך של הלוויים שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסיית הלוויים שחזרו לשלם, שיעורם הגבוה של לווים שהועמדה להם הלוואה בערבות מדינה שהחלו בהחזר האשראי, שיעור הלוויים הנמוך שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסייה זו וכיוצא באלה. על מנת לשקף באופן נאות את השיפור בנתונים הכלכליים ועל רקע האינדיקציות המעודדות כאמור לעיל, עדכן הבנק את התרחישים שצינו לעיל, תוך הגדלת משקלן של התחזיות האופטימיות לצורך גיבוש האומדן הטוב ביותר.

לאור אופיו המתמשך של המשבר, הבנק המשיך לבחון במהלך הרבעון השלישי של שנת 2021 את הפרמטרים המרכזיים בתהליך ההפרשה וביצע את העדכונים שנמצאו מתאימים, תוך מתן משקל הן להתפתחויות שנסקרו לעיל והן להערכות לפיהן הסיכון לפגיעה חדשה נוספת בפעילות העסקית מההיבט האפידמיולוגי קטן מבעבר, הודות לאחוזי ההתחסנות הגבוהים באוכלוסייה ולהתאמת המשק לפעילות בתקופת עלייה בתחלואה. שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של ההנהלה יכולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אשראי.

הערכות ותחזיות כלכליות ואחרות באשר למשך המשבר וחומרתו עלולות להשתנות, ולפיכך נתונות בחוסר וודאות. משכך, קשה להעריך או לצפות כיצד ישתנה מצב הלקוחות והתנהגותם. קשה להעריך כיצד שינויים פוטנציאליים במשתנה כלשהו עלולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אשראי בכללותה, הואיל וההנהלה מתחשבת במנעד רחב של גורמים, מדדים ואינדיקטורים בתהליך גיבוש האומדן. ייתכן ששינויים במשתנים אלה לא יחולו באותו שיעור, או לא יהיו עקביים בהשפעתם על הרכיבים השונים של תיק האשראי. יתר על כן, שינויים עתידיים באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יכולים לנבוע מגורמים שונים ומגוונים, כגון שינויים ביתרות האשראי, תמהיל האשראי הענפי, איכות הלוויים, מחיקות, סיווגים חשבונאיים וכיוצא באלה. למרות האמור לעיל, על מנת להמחיש את רגישות ההפרשה וכדי לבחון את ההשפעה האלטרנטיבית של הנחות והערכות אחרות, השתמש הבנק בתרחישים השונים אשר גובשו לצורך בסיס האומדן, והשווה אותם ליתרת ההפרשה שהוכרה במועד המאזן וכומתה על בסיס הקצאת משקלות לתרחישים אלה. במסגרת זו, הניח הבנק שבתרחיש אופטימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו התדרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה נמוך יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס וזאת בהתבסס על שורה של משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעשויות להיות מלוות בשיעור אבטלה נמוך מזה הקיים בהערכות הבסיס לצד שיעור צמיחה בשיעור גבוה יותר מזה שבהערכות הבסיס. מאידך, הניח הבנק באופן אלטרנטיבי כי בתרחיש פסימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו התדרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה גבוה יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס בהתבסס על משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעוללות להיות מלוות בשיעור אבטלה על פי הגדרתו הרחבה, אשר עשוי לעמוד על שיעור חד ספרתי בממוצע שנתי הגבוה מזה שבתרחיש הבסיס, לצד שיעור צמיחה נמוך יותר ביחס להערכות הבסיס. הבנק השווה את תוצאות שני התרחישים האלטרנטיביים המתוארים לעיל ליתרת ההפרשה להפסדי אשראי שהוכרה בדוחותיו הכספיים ליום 30 בספטמבר 2021. מבלי להתחשב בהשפעות של קיזוז או קורלציה, ההשפעה של האמור לעיל, באופן היפותטי, עשויה להביא להקטנה או להגדלה של ההפרשה להפסדי אשראי בכ-0.1 או ב-0.2 מיליארד ש"ח, בהתאמה, כתלות בהנחות התרחיש.

ניתוח זה הינו סובייקטיבי ואינו מיועד, או מתיימר, להעריך שינויים עתידיים בהפרשה להפסדי אשראי מסיבות רבות, ביניהן:

- השפעות השינויים עלולות שלא להתנהג באופן ליניארי.
 - קיימים קשרי גומלין, אשר עשויים להיות מהותיים, בין השינויים.
 - המשבר השפיע על תחומים רבים במהירות, בעוצמה ובדפוס שלא נראו באחרונה בהיסטוריה, ולכן חוסר הוודאות מעיב על כל תהליך אמידה.
 - שינויים משמעותיים בחומרת המשבר ובמשכו, המצב האפידמיולוגי, הופעתם של וריאנטים חדשים, ההשפעות של התמיכה הממשלתית, התפתחויות במישור הבריאותי ומהירות ההתאוששות יכולים להשפיע באופן משמעותי על אומדני ההפרשה, ללא קשר לרגישויות שהומחשו לעיל.
 - קיום הפגיעה הכלכלית ויכולת הלקוח להתמודד עמה תלויים בגורמים רבים אשר אינם ברורים בשלב זה כל צרכם, ובכללם מהירות החזרה לשגרה, הצלחת מבצעי ההתחסנות לאורך זמן, התמודדות רפואית עם וריאנטים, יכולת עסקים ומשקי בית להתמודד ולהסתגל באמצעות שינוי דפוסי פעילות והתנהגות, תמיכת הממשלה, פעולות בנק ישראל וכיוצא באלה.
- הבנק סבור שהאומדן הקיים הינו נאות במועד הדיווח. הואיל ושיקול דעת משמעותי הופעל במסגרת ניתוח זה, ייתכן שאחרים אשר יבצעו ניתוחים דומים יגיעו למסקנות שונות.
- יובהר כי חוסר הוודאות לגבי אופן התפתחות המשבר והשלכותיו על הכלכלה הריאלית עדיין קיים, כך שההפרשה יכול שתשתנה - תגדל או תקטן - בעתיד בהתאם להתפתחויות ובעטיו של חוסר הוודאות כמתואר לעיל.

למידע נוסף אודות השפעת משבר הקורונה ראה פרוט בפרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 30 בספטמבר 2021. חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

הבנק יישם בשנת 2021 את הנחיות בנק ישראל בנושא נגיף הקורונה ואימץ את המתווים האחדים שפרסם בנק ישראל עד כה לשינוי בתנאי הלוואות, בעיקר באמצעות דחיית תשלומים של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים.

למידע נוסף ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020, 31 במרס 2021 וליום 30 בספטמבר 2021.

חלק הארי של יתרות החוב הרשומות של ההלוואות שאושרו בגינן דחיות נכון למועד הדוח, שעדיין נמצאות בתקופת הדחיה ושאינן מסווגות בסיווג בעייתי, הוא לתקופה העולה על שישה חודשים.

הבנק עוקב אחר כלל לקוחותיו ובכלל זה גם אחר אוכלוסיית הלקוחות אשר דחו תשלומי הלוואה על מנת לזהות במועד כל התדרדרות באשראי לרבות חשיפה פוטנציאלית להפסד. זאת הן במסגרת תהליכי הניטור והאיתור של הלקוחות ברשימות המעקב השוטפות של הבנק והן במסגרת ניטור ייעודי לזיהוי לקוחות בעלי פוטנציאל פגיעה גבוה יותר מהמשבר.

מתוך סך המשכנתאות שהוקפאו שעדיין קיימת בגינן יתרת חוב ל-31 באוקטובר 2021 כ-87.5% חזרו לשלם כרגיל.

ליום 31 באוקטובר 2021 כ-2.4% מסך חבות המשכנתאות עדיין מצויות בסטטוס של הקפאת תשלומים.

למידע נוסף אודות שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה, ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020, ליום 31 במרס 2021 וליום 30 בספטמבר 2021.

למידע נוסף ופירוט לגבי התפתחויות שחלו בתיק האשראי ומדדים איכותיים המאפיינים את התיק ניתן לראות בהמשך פרק זה וכן בפרק האשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

פרטים בדבר יתרת החובות בישראל^(א), לגביהם בוצעו שינויים בתנאים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה החל מיום 1 במרץ 2020 ועד ליום 30 בספטמבר 2021, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי בעקבות הדחיה

[illegible]

(א) חובות אשר בוצעו לכביהם דחיות תשלומים בחברות בנות בחו"ל, הינם לפי מתוים מקומיים והיתרה בגינם אינה מהותית לדוחות הכספיים המאוחדים.

(ב) נכון ליום 31 באוקטובר 2021 הסתכמה יתרת האשראי בנינו נדחו תשלומים לסך של כ-3,389 מיליון ש"ח ויתרת התשלומים שנדחו בפועל הסתכמו לסך של כ-505 מיליון ש"ח.

(ג) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ואינה כוללת דחיה אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.

(ד) מזה: סווגו כחובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 94 מיליון ש"ח.

(ה) מספר ההלוואות מוצג ביחידות.

הלוואות בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, הבנק חתם על הסכמים עם המדינה (שעודכנו מעת לעת) להעמדת הלוואות בערבות מדינה במסגרת "קרנות קורונה", שייעודן סיוע לעסקים (קטנים, בינוניים וגדולים), שנקלעו לקשיים תזרימיים כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה. תנאי הלוואות נקבעו על ידי משרד האוצר והם אחידים לכל סוגי הלוואים.

במסגרת העדכון של המדינה מפברואר 2021, אושר מתווה להעמדת הלוואות חדשות עם מח"מ של עד 10 שנים. במסגרת עדכון המדינה ממאי 2021 אושרה הארכת מח"מ של הלוואות קיימות לתקופה כוללת שלא תעלה על 10 שנים מיום העמדת הלוואה המקורית בכפוף לתנאים מסוימים.

כמו כן, בהלוואות קיימות אושרה הארכת תקופת הגרייס על הקרן בהלוואה ב-12 חודשים נוספים ובסך הכל לא יותר מ-24 חודשים מיום העמדת הלוואה המקורית ובכפוף לתנאים מסוימים. בתקופת הגרייס הנוספת על הקרן הריבית תשולם על ידי הלקוח.

המתווה ביחס להארכת מח"מ של הלוואות קיימות עד 10 שנים היה בתוקף עד ליום 31 ביולי 2021 והוארך על ידי המדינה עד ליום 31 באוקטובר 2021.

כמו כן, בחודש פברואר 2021 הושווה סכום הלוואה המקסימלי בין המסלולים הכללי והמוגבר. העסק יהיה זכאי לקבלת הלוואות בכל המסלולים יחדיו עד 40% מהמחזור השנתי ובסכום שלא יעלה על 20 מיליון ש"ח. זכאות לסכום הלוואה מקסימאלי ניתן לחשב לפי מחזור הכנסות מדווח בדוחות הכספיים לשנת 2019 או לשנת 2020 נתון להחלטת הלקוח.

קבלת ערבות המדינה סייעה לבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ותרמה באופן חיובי לאיכות תיק האשראי של הבנק.

מידע בדבר אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה ליום 30 בספטמבר 2021

סיווג לקוח	יתרת חוב רשומה ליום 30 בספטמבר 2021	יתרת חוב רשומה ליום 31 בדצמבר 2020
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
עסקים קטנים וזעירים	3,877	3,807
עסקים בינוניים	1,373	1,595
עסקים גדולים	370	469
סך הכל	5,620	5,871

הערות:

1. סיווג הלקוחות מבוסס על מגזרי פעילות - פיקוחיים.
2. עד סמוך לפרסום הדוח העמיד הבנק במסגרת הקרן בערבות המדינה הלוואות לעסקים בסך של כ-6.7 מיליארד ש"ח. בנוסף, אישר הבנק הלוואות בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח שטרם נמשכו על ידי הלקוחות.

למידע נוסף בנושא זה ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 30 בספטמבר 2021.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

א	ב	ג	ד
30 בספטמבר 2021			
יתרות ברוטו(א)			
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח			
1	חובות, למעט אגרות חוב	3,999	342,821
2	אגרות חוב	-	64,725
3	חשיפות חוץ מאזניות	181	140,581
4	סך הכל	4,180	548,127
		(5,109)	547,198
		(4,688)	342,132

א	ב	ג	ד
30 בספטמבר 2020			
יתרות ברוטו ^(א)			
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח			
1	חובות, למעט אגרות חוב	3,657	302,524
2	אגרות חוב	4	74,640
3	חשיפות חוץ מאזניות	228	131,056
4	סך הכל	3,889	508,220
		(5,571)	506,538
		(446)	130,838
		(33)	74,611
		(5,092)	301,089

א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2020			
יתרות ברוטו(א)			
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח			
4,848	306,820	(5,293)	306,375
-	74,668	-	74,668
237	135,195	(422)	135,010
5,085	516,683	(5,715)	516,053

(א) בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוז' מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

סיכון אשראי לפי ענפי משק

30 בספטמבר 2021									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות)	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבורי מסחרי									
חקלאות	2,572	2,454	77	2,571	2,267	77	40	(9)	(46)
כרייה וחציבה	533	532	1	505	228	1	-	(1)	(1)
תעשייה	27,442	26,791	545	26,876	17,445	545	204	(1)	(447)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	73,742	73,254	346	73,636	37,446	346	99	98	(25)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	39,000	38,215	319	38,709	33,613	319	223	(14)	(57)
אספקת חשמל ומים	8,040	7,992	48	7,883	3,834	48	24	(13)	(1)
מסחר	31,547	30,892	565	31,272	25,150	565	189	(132)	5
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	4,115	3,655	397	4,102	3,583	397	275	(18)	(14)
תחבורה ואחסנה	7,729	7,137	546	7,706	6,204	546	200	(83)	17
מידע ותקשורת	5,065	4,767	197	4,962	3,066	197	184	(123)	(113)
שירותים פיננסיים	42,154	42,146	8	25,073	17,660	8	3	(19)	(8)
שירותים עסקיים ואחרים	11,812	11,450	319	11,790	8,333	319	166	(162)	(16)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	10,357	10,227	124	10,343	8,489	124	30	(86)	-
סך הכל מסחרי ^(ח)	264,108	259,512	3,492	245,428	167,318	3,492	1,637	(563)	(223)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	103,328	99,982	701	103,328	100,116	701	18	(91)	4
אנשים פרטיים - אחר	39,726	37,284	624	39,710	27,001	624	344	(57)	14
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	407,162	396,778	4,817	388,466	294,435	4,817	1,999	(711)	(205)
בנקים בישראל	2,972	2,972	-	1,896	1,648	-	-	-	(1)
ממשלת ישראל	33,243	33,243	-	195	195	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	443,377	432,993	4,817	390,557	296,278	4,817	1,999	(711)	(205)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 296,278, 107,675, 5,810, 1,038, 32,576 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,579 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

30 בספטמבר 2021									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	285	284	-	284	185	-	-	-	(2)
כרייה וחציבה	629	629	-	-	-	-	-	-	-
תעשייה	8,633	8,538	29	6,761	4,583	29	29	(42)	9
בינוי ונדל"ן	16,234	14,807	894	16,089	13,639	894	294	23	34
אספקת חשמל ומים	435	435	-	117	28	-	-	-	-
מסחר	3,742	3,574	38	3,309	2,540	38	-	(3)	6
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	2,848	548	1,692	2,837	2,788	1,692	926	(45)	7
תחבורה ואחסנה	528	404	70	347	332	70	-	-	-
מידע ותקשורת	1,470	1,455	14	966	261	14	14	1	10
שירותים פיננסיים	34,390	34,331	1	8,027	7,315	1	1	43	9
שירותים עסקיים ואחרים	3,937	3,308	311	3,911	3,219	311	95	11	7
שירותים ציבוריים וקהילתיים	514	504	10	473	441	10	10	(6)	-
סך הכל מסחרי	73,645	68,817	3,059	43,121	35,331	3,059	1,369	(18)	82
אנשים פרטיים - הלוואות לדירור	97	84	-	97	97	-	-	1	1
אנשים פרטיים - אחר	389	386	1	388	346	1	1	(1)	1
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	74,131	69,287	3,060	43,606	35,774	3,060	1,370	(18)	84
בנקים בחו"ל	41,667	41,667	-	15,527	14,090	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל	18,859	18,858	1	984	678	1	1	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	134,657	129,812	3,061	60,117	50,542	3,061	1,371	(18)	84
סך הכל	578,034	562,805	7,878	450,674	346,820	7,878	3,370	(729)	(121)
									(5,109)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 44,264,50,542.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

31 בדצמבר 2020									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג כיצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) מחיקות	ייתר הפרשה להפסדי אשראי	נטי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	2,514	2,360	116	2,512	2,137	116	40	4	(12)
כרייה וחציבה	506	504	2	478	234	2	-	-	(1)
תעשייה	26,086	25,216	511	25,678	16,279	511	281	147	105
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	62,099	61,643	350	62,026	28,846	350	137	145	25
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	33,769	32,926	525	33,654	29,440	525	332	100	(32)
אספקת חשמל ומים	6,523	6,436	87	6,343	3,119	87	31	3	(2)
מסחר	31,491	30,407	1,000	31,177	24,765	1,000	467	157	35
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	4,410	3,829	366	4,396	3,936	366	265	147	20
תחבורה ואחסנה	6,652	5,896	689	6,618	5,597	689	226	180	32
מידע ותקשורת	4,724	4,433	224	4,417	2,846	224	208	137	10
שירותים פיננסיים	33,751	33,739	12	23,645	19,352	12	4	51	(13)
שירותים עסקיים ואחרים	11,632	11,047	339	11,618	7,871	339	139	248	46
שירותים ציבוריים וקהילתיים	10,581	10,417	130	10,561	8,577	130	32	109	18
סך הכל מסחרי ^(ח)	234,738	228,853	4,351	223,123	152,999	4,351	2,162	1,428	232
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	93,455	87,028	748	93,455	90,228	748	26	174	6
אנשים פרטיים - אחר	43,115	40,745	654	43,107	25,796	654	336	271	136
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	371,308	356,626	5,753	359,685	269,023	5,753	2,524	1,873	374
בנקים בישראל	3,863	3,863	-	1,640	1,631	-	-	-	(1)
ממשלת ישראל	42,646	42,646	-	9	9	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	417,817	403,135	5,753	361,334	270,663	5,753	2,524	1,873	374

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 270,663, 42,532, 4,575, 753, 99,294 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,707 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 בדצמבר 2020									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	190	189	-	188	137	-	-	-	(2)
כרייה וחציבה	654	654	-	-	-	-	-	-	-
תעשייה	8,451	8,037	103	6,415	4,184	103	85	31	(89)
בינוי ונדל"ן	13,887	12,438	922	13,794	12,204	922	110	59	(303)
אספקת חשמל ומים	303	303	-	69	30	-	-	-	-
מסחר	4,009	3,792	176	3,492	2,759	176	(3)	(2)	(34)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	2,767	424	1,758	2,751	2,628	1,758	371	1	(383)
תחבורה ואחסנה	533	382	70	426	410	70	(1)	(1)	(5)
מידע ותקשורת	1,854	1,826	28	1,121	636	28	2	(9)	(25)
שירותים פיננסיים	26,660	26,559	11	5,110	3,952	11	16	-	(32)
שירותים עסקיים ואחרים	4,320	3,482	371	4,288	3,672	371	97	76	(95)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	491	474	17	460	447	17	-	-	(13)
סך הכל מסחרי	64,119	58,560	3,456	38,114	31,059	3,456	677	155	(981)
אנשים פרטיים - הלוואות לדירור	161	128	24	161	161	24	1	-	(1)
אנשים פרטיים - אחר	413	412	1	413	388	1	-	-	(2)
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	64,693	59,100	3,481	38,688	31,608	3,481	678	155	(984)
בנקים בחו"ל	32,773	32,773	-	10,127	8,774	-	1	-	(2)
ממשלות בחו"ל	20,964	20,949	15	848	623	15	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	118,430	112,822	3,496	49,663	41,005	3,496	679	155	(986)
סך הכל	536,247	515,957	9,249	410,997	311,668	9,249	2,552	529	(5,715)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 4,1005, 45,369.
- (ב) 19,110, 10,680, 2,266 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ג) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ה) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

30 בספטמבר 2020									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) מחיקות	ייתר הפרשה להפסדי אשראי	נטו
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	2,406	2,262	112	2,400	2,025	112	47	18	(55)
כרייה וחציבה	496	494	2	468	232	2	1	-	(1)
תעשייה	26,667	25,697	597	26,367	16,729	597	328	176	(502)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	57,865	57,389	354	57,808	26,544	354	135	143	(472)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	32,425	31,617	513	32,294	28,161	513	211	114	(396)
אספקת חשמל ומים	5,394	5,298	95	5,278	3,140	95	9	(5)	(45)
מסחר	31,021	29,333	1,023	30,841	25,186	1,021	451	334	(649)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	4,306	3,920	295	4,284	3,787	295	55	102	(143)
תחבורה ואחסנה	6,949	6,312	572	6,918	5,657	568	236	105	(162)
מידע ותקשורת	4,865	4,571	33	4,461	2,902	33	16	17	(34)
שירותים פיננסיים	30,549	30,535	14	19,512	14,078	14	5	78	(47)
שירותים עסקיים ואחרים	11,429	10,887	293	11,407	7,735	293	142	143	50
שירותים ציבוריים וקהילתיים	9,807	9,643	130	9,789	8,109	130	30	69	17
סך הכל מסחרי ^(ח)	224,179	217,958	4,033	211,827	144,285	4,027	1,666	1,294	214
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	91,033	86,325	808	91,033	88,145	808	22	189	5
אנשים פרטיים - אחר	43,324	40,905	674	43,317	25,834	674	325	237	124
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	358,536	345,188	5,515	346,177	258,264	5,509	2,013	1,720	343
בנקים בישראל	3,237	3,237	-	1,380	1,362	-	-	3	-
ממשלת ישראל	43,661	43,661	-	50	50	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	405,434	392,086	5,515	347,607	259,676	5,509	2,013	1,723	343

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 259,676, 43,433, 830, 4,964, 96,531 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיוור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,838 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

30 בספטמבר 2020									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי חשבונאיות נטו	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	178	177	-	176	130	-	-	-	(2)
כרייה וחציבה	579	579	-	-	-	-	-	-	-
תעשייה	8,536	8,226	131	6,386	4,145	131	84	25	(102)
בינוי ונדל"ן	14,126	12,780	798	14,043	12,243	798	64	58	(257)
אספקת חשמל ומים	361	361	-	96	36	-	-	-	-
מסחר	4,559	4,336	179	3,979	2,995	179	2	(1)	(35)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	2,693	838	1,512	2,676	2,421	1,512	99	290	(301)
תחבורה ואחסנה	238	153	-	145	125	-	-	(1)	(1)
מידע ותקשורת	1,927	1,874	29	1,187	691	29	1	-	(18)
שירותים פיננסיים	26,812	26,799	12	6,270	5,170	12	16	-	(36)
שירותים עסקיים ואחרים	4,850	3,952	638	4,818	4,241	638	103	34	(156)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	534	511	23	505	458	23	1	-	(15)
סך הכל מסחרי	65,393	60,586	3,322	40,281	32,655	3,322	926	558	(923)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	167	133	26	167	167	26	1	-	(2)
אנשים פרטיים - אחר	405	404	1	405	375	3	1	-	(2)
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	65,965	61,123	3,349	40,853	33,197	3,351	953	559	(927)
בנקים בחו"ל	34,463	34,463	-	14,189	12,632	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל	21,789	21,774	15	743	676	15	15	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	122,217	117,360	3,364	55,785	46,505	3,366	968	559	(927)
סך הכל	527,651	509,446	8,879	403,392	306,181	8,875	2,981	2,282	(5,538)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 47,683,46,505.
- (ב) 1,503, 18,940,7,586 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ג) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ה) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)

א	א1	א2	ב	ג	ד	ה
30 בספטמבר 2021						
לא מובטחים	מובטחים ^(ג)					
סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)
במיליוני ש"ח						
1	299,272	42,860	19,782	33,681	16,061	9,179
2	57,886	6,839	6,839	-	-	6,839
3	357,158	49,699	26,621	33,681	16,061	10,560
4	3,721	278	38	179	20	99
מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						
18						

א	א1	א2	ב	ג	ד	ה
30 בספטמבר 2020						
לא מובטחים	מובטחים ^(ג)					
סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)
במיליוני ש"ח						
1	268,114	32,975	11,946	22,953	7,593	10,022
2	67,828	6,783	6,783	-	-	6,783
3	335,942	39,758	18,729	22,953	7,593	11,136
4	3,537	126	33	96	25	28
מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						
8						

א	א1	א2	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2020						
לא מובטחים	מובטחים ^(ג)					
סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: סכום מובטח ^(ב)
במיליוני ש"ח						
1	270,412	35,963	13,062	25,637	8,883	10,326
2	68,642	6,026	6,026	-	-	6,026
3	339,054	41,989	19,088	25,637	8,883	10,205
4	4,484	364	41	242	23	122
מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						
18						

- (א) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.
- (ב) יתרה מאזנית של החלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
- (ג) יתרה מאזנית של החובות כאמור, לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני, שמובטחים באופן חלקי או מלא, ללא קשר לחלק הספציפי שהובטח בחשיפה המקורית.

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (אנ"ב) (CR5)

א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג	
30 בספטמבר 2021									
סוגי נכסים / משקל סיכון									
	0%	2%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	192,885	-	12,051	-	994	-	-	137	-
2	1,675	-	6,043	-	6,522	-	-	16	-
3	3,095	-	13,509	-	3,857	-	-	472	-
4	-	-	1,621	-	-	-	-	-	-
5	-	33	10,589	-	1,383	-	-	110,691	350
6	-	-	-	-	-	-	36,949	-	-
7	-	-	-	-	-	-	15,625	5	-
8	-	-	-	-	29,045	25,790	21,746	21,299	2,182
9	-	-	-	-	-	-	-	79,445	-
10	-	-	-	-	-	-	-	1,869	1,166
11	2,939	-	-	-	-	-	-	10,234	839
11א	-	-	-	-	-	-	-	5,388	839
12	200,594	33	43,813	29,045	38,546	21,746	73,873	205,051	2,355
סך הכל									

א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג	
30 בספטמבר 2020									
סוגי נכסים / משקל סיכון									
	0%	2%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	150,927	-	14,576	-	1,024	-	-	86	30
2	1,726	-	5,570	-	5,065	-	-	15	-
3	3,612	-	13,631	-	2,388	-	-	526	-
4	-	-	2,363	-	-	-	-	-	-
5	-	-	12,087	-	1,127	-	-	96,857	356
6	-	-	-	-	-	-	36,391	-	-
7	-	-	-	-	-	-	15,460	-	-
8	-	-	-	-	28,245	21,914	12,272	23,685	2,167
9	-	-	-	-	-	-	-	63,495	-
10	-	-	-	-	-	-	-	1,496	1,894
11	3,290	-	731	-	-	-	-	10,135	799
11א	-	-	-	-	-	-	-	4,480	799
12	159,555	-	48,958	28,245	31,518	12,272	75,536	174,777	3,079
סך הכל									

- (א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוז' מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים.
- (ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג		
31 בדצמבר 2020										
סוגי נכסים / משקל סיכון									סה"כ סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	
0%	2%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%		
במיליוני ש"ח										
1	174,323	-	13,438	-	938	-	78	34	188,811	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מונטרית ארצית
2	1,619	-	5,663	-	5,462	-	15	-	12,759	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
3	3,197	-	12,464	-	2,283	-	388	-	18,332	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (LPDB) לפיתוח
4	-	-	1,580	-	-	-	-	-	1,580	חברות נירות ערך
5	-	-	11,784	-	1,201	-	97,864	319	111,168	תאגידים
6	-	-	-	-	-	-	36,518	-	36,518	חשיפות קמעונאיות ליחידים
7	-	-	-	-	-	-	15,507	-	15,507	הלוואות לעסקים קטנים
8	-	-	-	28,415	22,730	14,117	22,950	2,161	90,373	בביטחון נכס למגורים
9	-	-	-	-	-	-	66,198	-	66,198	בביטחון נדל"ן מסחרי
10	-	-	-	-	-	-	1,673	2,069	3,742	הלוואות בפיגור
11	2,671	-	731	-	-	-	10,153	776	14,331	נכסים אחרים
11א	-	-	-	-	-	-	4,789	776	5,565	מזה: בגין מניות
12	181,810	-	45,660	28,415	32,614	14,117	74,975	3,198	559,319	סך הכל

מידע נוסף על סיכון אשראי

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק חשיפת אשראי משמעותית. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

במסגרת ניהול סיכון האשראי בענף הבינוי והנדל"ן, ממשיך הבנק לעקוב ולנטר את התיק בהתאם למגבלות הרגולטוריות, מדיניות האשראי ומאפייני סגמנט זה.

החל משנת 2016 מבטח הבנק את תיק הערבויות מכח חוק המכר (דירות). על פי החלטת הנהלת הבנק, לא חודש הביטוח הנ"ל לפרויקטים חדשים שהחלו מ-1 בינואר 2021.

פוליסות אלה, שנרכשו ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, מבטחות את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. הביטוח מאפשר להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה).

ביום 10 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון לניהול בנקאי תקין מספר 315 ביחס למגבלת ענף בינוי ונדל"ן במערכת הבנקאית כדלקמן:

- הוארך התוקף בחמש שנים של ההקלה בהוראת השעה, שאפשרה לבנקים להגדיל את החשיפה לענף בינוי ונדל"ן מ-20% ל-22% (לא כולל תשתיות לאומיות), עד לשנת 2025.
- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן (כולל תשתיות לאומיות) גדלה ב-2 אחוזים (סף המגבלה עלה ל-26% מ-24% מהיקף תיק האשראי).
- נקבע כי אשראי, בגינו ניתן ביטוח אשראי כשיר יסווג לפי הענף המבטח. כך שלצורכי מדידת המגבלה הענפית אשראי לבינוי ונדל"ן המכוסה בביטוח אשראי כשיר יופחת מהחבות הענפית של ענף בינוי ונדל"ן.

לאומי פעל בשנת 2021 באופן אקטיבי להרחבת הייזום בתיק הנדל"ן, תוך מיקוד בסגמנט המגורים ובלקוחות נבחרים בעלי חוסן פיננסי גבוה.

הנדל"ן מוגדר על ידי הבנק כתחום ברמת סיכון מופחתת יחסית לענפי משק אחרים. הנ"ל נתמך בתחזיות המאקרו כלכליות, שיטת המימון והפיקוח ההדוקה והגיבוי בביטחונות נדל"ן.

סך כל שיעור האשראי הבעייתי בפעילות בישראל בענפים בינוי ופעילויות בנדל"ן מצוי בירידה בשנה האחרונה וכמו כן סך כל סיכון האשראי הבעייתי בענפים אלו (השגחה מיוחדת/נחות/פגום) בפעילות בישראל מסך הכל כל סיכון האשראי הבעייתי הכולל (השגחה מיוחדת/נחות/פגום) בפעילות בישראל נמוך ונמוך מחלקו בתיק האשראי הכולל.

בשל תנאי התחרות המתגברת, בוצעו בתקופה האחרונה חלק מהעסקאות בפרמטרים מקלים יחסית לעסקאות דומות שבוצעו בעבר. יציין כי עסקאות הנדל"ן מאושרות בתהליך חיתום מוקפד ותוך הגדרת הגנות מתאימות. בהתאם להנחיית בנק ישראל, הבנק בחן את חישוב הפרשה הקבוצתית בנדל"ן וביצע התאמה בהפרשה על מנת להביא בחשבון גידול מהיר בתיק האשראי והקלות מסוימות בתנאי החיתום.

במסגרת ניהול סיכון האשראי השוטף בענף הבינוי והנדל"ן, ממשיך הבנק לעקוב ולנטר את התיק בהתאם למגבלות הרגולטוריות, מדיניות האשראי ומאפייני הסגמנט.

נכון ליום 30 בספטמבר 2021 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית הקבועה בחוק ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים. יחד עם זאת, לאור הגידול בפעילות בענף בתקופה המדווחת, פועל הבנק ליישום תכנית להפחתת יחס הריכוזיות בענף.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

למידע נוסף אודות הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן ראה פרק סיכויי אשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 30 בספטמבר 2021.

השפעת משבר הקורונה

בחלוף מעל שנה וחצי מתחילת המשבר קצב הבניה למגורים טרם חזר לרמתו ערב משבר הקורונה בעיקר על רקע מחסור בכח אדם. עם זאת, ניתן לומר כי ענף "הבנייה למגורים" נפגע פחות מהמשבר מענפי משק אחרים. במהלך המשבר הענף הוגדר כחיוני, וניתנו הקלות ממשלתיות שאפשרו לו להמשיך לתפקד גם בתקופת הסגר (לרבות היתר להעסיק עובדים זרים).

השפעת המשבר על פעילות הענף הייתה בעיקר בטווח הקצר לנוכח חוסר הוודאות של רוכשי הדירות והשפעת הסגר על יכולת השיווק של היזמים בתחילת המשבר, שיצרו תנודתיות לא אופיינית.

עם זאת, הביקוש הקשיח יחסית הנובע מהגידול האוכלוסייה, לצד המחסור המתמשך הקיים ביחידות הדיור, מיתן את הפגיעה בענף והוא שמר על יציבות לאורך המשבר.

במהלך הסגרים ספגו המרכזים הבינוניים והגדולים בתחום המסחר, פגיעה משמעותית. בין הסגרים ובמיוחד מאז היציאה מהגל השלישי, המרכזים נהנים מפעילות מוגברת עקב שהיית הישראלים בארץ.

במבט קדימה עם החזרה של המשק לפעילות מלאה וככל שלא תתרחש עלייה משמעותית בתחלואה, אשר תגרום לעיכוב בתהליך היציאה של המשק מהמשבר, ההערכה היא כי מרכזים אלו ימשיכו להתאושש, אך בקצב איטי וזאת גם לאור מגמות המסחר המקוון ועודפי היצע שקיימים בשוק. על מנת לשמר את השוכרים, בעלי הנכסים נאלצו לתת להם הקלות בתקופת הסגר על ידי ייתור על שכר דירה, הפחתת תשלומים, הפחתת מחירים וכד'. מרכזי המסחר נערכו לפעילות במסחר מקוון שקיזזה באופן חלקי את השפעת המגבלות. בנוסף, פתיחה חלקית של מוצרים חיוניים ובעיקר חנויות מזון ופארם כמו גם שטחי השכרה למרפאות ושירותים אחרים אפשרו לקבל פדיון מסוים גם בתקופת המגבלות.

עוצמת הפגיעה שונה בהתאם לסוג הנכס כאשר הפגיעה המשמעותית ביותר הייתה במרכזים הסגורים בשל רמת המגבלות שחלו עליהם ולנוכח החשש הבריאותי של הצרכנים.

שוק המשרדים הפגין ככלל חוסן יחסי במהלך המשבר וספג פגיעה מתונה, בעיקר בעיר תל-אביב. בטווח הקצר הייתה פגיעה מסוימת בעיקר במשרדים הממוקמים בנכסים ישנים המושכרים לעסקים קטנים שספגו פגיעה במשבר.

ההערכות הן כי פגיעה זו לא תוביל לירידת מחירים משמעותית בטווח הבינוני והארוך בעיקר לנוכח העובדה כי עיקר הביקוש למשרדים הוא על ידי חברות שהפגיעה שלהם במשבר הייתה מתונה יותר (הייטק, פיננסים וכד'). הפגיעה בטווח הקצר התמתנה לנוכח חוזים ארוכי טווח ועלויות מעבר גבוהות לחברות שהשקיעו בנכסים.

במסגרת ניתוח המגמות דלעיל, מחודדים באופן שוטף דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק, תוך הערכות והתאמת הפעילות לשינויים במצב המשק ובפעילות הלקוחות. הבנק ממשיך לבחון את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר.

במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

למידע נוסף ולפירוט לגבי השפעת משבר הקורונה ניתן לראות בפרק זה בדוח על הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021 וכן בפרק האשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

		30 בספטמבר		31 בדצמבר	
		2021	2020	2020	שינוי בהשוואה ל 31 בדצמבר 2020
		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
		באחוזים		במיליוני ש"ח	
סיכון אשראי מאזני	85,054	67,085	70,646	14,408	20.4
ערבויות לרוכשי דירות ^(א)	7,060	5,236	5,181	1,879	36.3
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	36,862	32,095	33,928	2,934	8.6
סך הכל סיכון אשראי כולל	128,976	104,416	109,755	19,221	17.5

(א) במונחי סיכון אשראי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

להלן פרטים על סיכון האשראי בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי מצב הנכס - הבנק

30 בספטמבר	31 בדצמבר
2021	2020
סיכון אשראי ^(א) כולל	
במיליוני ש"ח	
בביטחון נדל"ן בישראל	
נדל"ן שבנייתו טרם הושלמה:	
קרקע גולמית	20,329
12,576	
נדל"ן בתהליכי בנייה	34,786
31,126	
נדל"ן שבנייתו הושלמה	35,832
31,890	
סך הכל אשראי בביטחון נדל"ן בישראל	90,947
75,592	
שאינו בביטחון נדל"ן בישראל	21,338
19,932	
סך הכל סיכון אשראי לבינוי ונדל"ן	112,285
95,524	

(א) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

להלן הרכב ייעודי האשראי בביטחון נדל"ן בישראל - הבנק

30 בספטמבר	31 בדצמבר
2021	2020
סיכון אשראי ^(א) כולל	
במיליוני ש"ח	
דיור	47,195
38,250	
משרדים	17,469
13,750	
תעשייה	4,644
3,753	
מסחר ושירותים	21,639
19,839	
סך הכל אשראי בביטחון נדל"ן בישראל	90,947
75,592	

(א) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

התפתחויות בסיכונים אשראי

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה במחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיור בישראל הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה. תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. במסגרת העמדת הלוואות לדיור, מעמיד הבנק גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה.

במהלך התקופה המדווחת חל גידול בהעמדות אשראי חדש לדיור בישראל ("ביצועים") לעומת התקופה המקבילה אשתקד בקשר עם ביקושים לאשראי לדיור בישראל, הן למטרת מגורים והן אשראי למטרת השקעה בשעבוד דירת מגורים.

השפעת משבר הקורונה

התכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית.

לשיעור האבטלה עלול להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לדיור.

ביום 15 במרס 2020 פרסם בנק ישראל הוראת שעה שכללה מספר הקלות רגולטוריות ובהן הקלה ביחס למגבלה על הלוואות למשקי בית לכל מטרה במשכון דירה. הבנק אימץ הקלה זו בכדי לסייע ללקוחותיו לאחר שהשתכנע כי הלקוחות הללו יוכלו לצלוח את המשבר. הוראת השעה הנ"ל אפשרה הגדלת שיעור מימון מ-50% מימון בהלוואה לכל מטרה עד לשיעור של 70%. ביום 9 באוגוסט 2021 פרסם בנק ישראל עדכון להנחיות הפקוח של הבנקים בנושא הלוואות לדיור ובכלל זה על החלטתו שלא להאריך את תוקפה של הקלה זו ותוקפה פג ביום 30 בספטמבר 2021.

למידע נוסף ופירוט לגבי השפעת משבר הקורונה ודרכי ההתמודדות ראה פרק השפעת משבר הקורונה על סיכון האשראי בתחילת פרק זה ופרק זה בדוח הדיסקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020, ליום 30 בספטמבר 2021 וליום 30 בינוי 2021.

ביום 27 בדצמבר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 המבטל את מגבלת ריבית הפריים (על פיה חלקה של הלוואות הפריים לא יעלה על שליש מסך הלוואה) נותרה המגבלה הקובעת כי היחס בין חלק הלוואה לדיור בריבית משתנה, לבין סך הלוואה, לא יעלה על 66.66%. ההוראה נכנסה לתוקף ביום 17 בינואר 2021 לנוטלי הלוואה חדשה לדיור וביום 28 בפברואר 2021 למחזור הלוואה לדיור.

ביום 6 באוקטובר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון לקובץ שאלות ותשובות בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור. במסגרת העדכון נקבע שתאגיד בנקאי אינו רשאי להעמיד הלוואה נוספת ללווה המיועדת לשמש "הון עצמי" לצורך רכישת דירה. האמור חל הן על הלוואות צרכניות והן על הלוואות בשעבוד דירת מגורים אחרת. על אף האמור לעיל תאגיד בנקאי רשאי להעמיד ללווה הלוואה נוספת לצורך השלמת מימון רכישת דירה חליפית ובלבד שמתקיימים כל התנאים שנקבעו בקובץ שאלות ותשובות.

בנוסף נקבע כי במטרות הנכללות בסיווג "הלוואה לכל מטרה" יש לכלול הלוואה במשכון דירת מגורים כאמור בסעיף 3 (3) להוראה 451, שאינה מיועדת לרכישת זכויות במקרקעין ולכך שהלוואה המיועדת למחזור הלוואה קיימת תסווג בהתאם למטרת הלוואה המקורית (הלוואה לרכישת דירה או הלוואה לכל מטרה). הלוואה המיועדת למחזור מספר הלוואות תסווג באופן פרופורציוני למטרת הלוואות המקוריות.

הבנק לומד ובוחן את השלכות העדכונים כאמור.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

	יתרת תיק האשראי	
	במיליוני ש"ח	שיעור השינוי ב-%
31 בדצמבר 2019	83,746	4.8
31 בדצמבר 2020	89,594	7.0
30 בספטמבר 2021	99,576	11.1

בשנים 2019 ו-2020 חל גידול בהיקף האשראי לדיור. הגידול נמשך ואף התעצם בתקופה המדווחת, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן וחזרה חלקית של משקיעים.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וביניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי) ויחס החזר (יחס החזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין ההחזר החודשי).

התפתחות שיעור מימון, באשראי חדש, מעל 60% בישראל

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי):

	2021							2020	2019
	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון רביעי	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון		
שיעור מימון	באחוזים (א)								
מעל 60 ועד 70 כולל	21.8	22.4	20.7	20.5	19.8	19.9	18.7	17.2	
מעל 70 ועד 75 כולל	24.3	23.6	21.5	20.1	18.5	18.2	19.4	17.5	
מעל 75	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	

(א) מסך האשראי החדש לדיור שהעמיד הבנק.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021 וליום 30 בספטמבר 2021.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדירור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאכון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת.

בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרגטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 30 בספטמבר 2021.

השפעת משבר הקורונה

התכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית.

לשיעור האבטלה עלול להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לאנשים פרטיים.

למידע נוסף ופירוט לגבי השפעת משבר הקורונה ראה פרק השפעת משבר הקורונה על סיכון האשראי בתחילת פרק זה ופרק זה בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020, ליום 31 במרס 2021 וליום 30 ביוני 2021.

למידע לגבי עדכון קובץ שאלות ותשובות שפרסם בנק ישראל ביום 6 באוקטובר 2021, ראה פרק סיכונים בתיק ההלוואות לדירור.

הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום ה-4 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא ניהול אשראי צרכני.

ההוראה מרכזת את דרישות הפיקוח על הבנקים מהמערכת הבנקאית בפעילותה מול הלקוחות הצרכניים.

תחילת ההוראה תשעה חודשים ממועד פרסומה למעט סעיפים המתייחסים לשיווק אשראי צרכני שייכנסו לתוקפם שלושה חודשים ממועד הפרסום.

למידע נוסף ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח ממשל תאגידי ליום 31 בדצמבר 2020.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

קבוצות לווים¹

הקבוצה מקיימת תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי היא ממלאת אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

נכון ליום 30 בספטמבר 2021, הבנק עומד במגבלות הקבוצות בהוראה.

למידע נוסף אודות קבוצות לווים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

למידע בנושא חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

¹ קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, למעט בנקים. כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. כאשר תאגיד מוחזק על ידי יותר מאדם אחד, יש לכלול מחזיק שאין לו שליטה, שהתאגיד המוחזק הוא מהותי עבורו (כגון: מבחינה הונית), יחד עם התאגיד המוחזק וכל מי שנשלט על ידם בקבוצת לווים אחת. לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו מדד לסכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. סיכון זה למועד מסוים מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בנכס הבסיס של העסקה ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הצד הנגדי, וכל זאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה.

למידע נוסף אודות סיכון אשראי של צד נגדי ראה חלק 5א בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

א	ב	ה	ו
30 בספטמבר 2021			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
1	5,075	16,144	10,983
4,674			
3	-	-	1,098
23			
6	5,075	16,144	12,081
4,697			
30 בספטמבר 2020			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
1	3,666	10,079	7,463
3,503			
3	-	-	856
26			
6	3,666	10,079	8,319
3,529			
31 בדצמבר 2020			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
1	5,820	11,457	11,017
4,129			
3	-	-	4,574
37			
6	5,820	11,457	15,591
4,166			

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

א		ב		א	
ב		א		ב	
30 בספטמבר			31 בדצמבר		
2021		2020		2020	
EAD לאחר		EAD לאחר		EAD לאחר	
CRM		CRM		CRM	
RWA		RWA		RWA	
במיליוני ש"ח					
סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי					
הגישה הסטנדרטית					
3	10,789	1,603	7,025	1,320	10,381
	1,522				

חלק 6 - סיכון שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכונים שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכונים שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחראיות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים. הבנק הפדרלי של ארה"ב כבר החל להסביר את עקרונות תוואי הנורמליזציה של הריבית ותהליך הדרגתי וממושך זה עשוי להשפיע בעתיד על המגמות בשווקים הפיננסיים. לפיכך, המידה הרבה של חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיימת, והתנודתיות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך ואף להתגבר מחדש. תהליך היציאה הגלובלי מהמשבר ממקד את הבנקים המרכזיים בעיסוק באתגרים וסוגיות כלכליות נוספות מאלו שעסקו בהם בשיאו של המשבר. חלק מהבנקים המרכזיים בעולם ובכלל זה גם בנק ישראל החלו לצמצם בהדרגתיות את ההרחבות המוניטריות שביצעו ואת מעורבותם בשווקי האג"ח והריביות, ובחלק מהמדינות אף החלו בהעלאה הדרגתית של ריבית הבנק המרכזי.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול סיכון השוק.

הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד על ניהול סיכונים מוקפד תוך ביצוע תרחישי קיצון ובחינה מתמדת של התפתחות האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

סיכון הריבית

תמצית החשיפות של השווי הכלכלי* לשינויים של 1% בריבית ברמת הקבוצה

תרחיש	השינוי הפוטנציאלי בשווי ההון כתוצאה מתרחיש								
	30 בספטמבר 2021			30 בספטמבר 2020			31 בדצמבר 2020		
	עלייה של 1%	ירידה של 1%	עלייה של 0.1%	עלייה של 1%	ירידה של 1%	עלייה של 0.1%	עלייה של 1%	ירידה של 1%	עלייה של 0.1%
במט"י									
תיק בנקאי	(589)	472	(61)	(352)	182	(33)	(559)	397	(55)
תיק למסחר	(32)	50	(4)	(39)	39	(4)	(24)	30	(3)
במט"ח									
תיק בנקאי	(235)	46	(17)	(145)	155	(22)	(187)	111	(23)
תיק למסחר	(17)	(33)	(1)	(46)	48	(5)	(45)	(59)	-

* הפער בין חשיפות השווי ההון לשינויים בריבית המובא בדוח דירקטוריון לבין חשיפות השווי הכלכלי נובע מהתייחסות שונה להתחייבויות הפנסיוניות, נטו.

במהלך התקופה הנסקרת בוצע עדכון למודל העו"ש אשר קיזז את הגידול בחשיפה לעליית ריבית שנבעה מהפעילות העסקית בתיקי האשראי והנוסטרו.

למידע נוסף בנוגע ל-LIBOR ראה פרק סיכונים שוק בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

למידע נוסף אודות סיכון שוק ראה חלק 6 בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע על סיכון ריבית ראה פרק סיכונים שוק בדוח הדירקטוריון וההנהלה וחלק 6א בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע על סיכון מניות ראה חלק 6ב בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון שער חליפין

במהלך התקופה המדווחת ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח הנקי אינה מהותית מאחר והבנק אינו מנהל חשיפות משמעותיות במגזר המט"ח.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

בטבלה להלן מוצגים נכסי הסיכון בגין החשיפה לסיכונים השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכונים שוק.

א	א	א	
30 בספטמבר	31 בדצמבר		
2021	2020	2020	
נכסי סיכון RWA			
במיליוני ש"ח			
מוצרים ישירים			
1	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)	3,696	4,361
2	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)	54	111
3	סיכון שער חליפין	521	716
אופציות			
7	גישת התרחישים	773	59
8	איגוח	67	67
9	סך הכל	5,111	5,314

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיהיה הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (LCR Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", נקבע כי על הבנק להיות בעל מלאי מספק של נכסים נזילים באיכות גבוהה, שיכול לתת מענה לצורכי הנזילות באופק של 30 ימים בתרחיש קיצון משולב הגלום בהוראה.

בימים אלה מתבצעת בחינה לגבי המתודולוגיה של חישוב יחס הנזילות ולהערכת הבנק יישום מתודולוגיה חדשה, ככל שתיקבע, תותיר את הבנק עם יחס נזילות גבוה משמעותית מהדרישות הרגולטריות בנושא. לאור האמור, ובתיאום עם הפיקוח על הבנקים, קבע הבנק בשלב זה יחס כיסוי נזילות פנימי מעבר ליחס המזערי הנדרש על ידי הפיקוח, בשיעור של 115%.

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2021 נרשמה עלייה ביחס כיסוי הנזילות, בשל גידול בהשפעת פיקדונות הציבור מעבר להשפעת הגידול אשראי לציבור. בתקופה המדווחת יחס כיסוי הנזילות במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטרית והמגבלה הפנימית כפי שסוכמה עם בנק ישראל כמפורט לעיל.

למידע נוסף אודות סיכון נזילות ראה חלק 7 בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (1 ל-Q)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום					
30 בספטמבר 2021		30 בספטמבר 2020		31 בדצמבר 2020	
סך ערך	לא	סך ערך	לא	סך ערך	לא
משוקלל	משוקלל	משוקלל	משוקלל	משוקלל	משוקלל
(ממוצע) (א) (ב)	(ממוצע) (א) (ב)	(ממוצע) (א) (ב)	(ממוצע) (א) (ב)	(ממוצע) (א) (ב)	(ממוצע) (א) (ב)
במיליוני ש"ח					
1	סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)	191,278	155,031	159,197	
תזרימי מזומנים יוצאים					
2	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים	16,597	15,124	207,014	15,572
3	מזה: פיקדונות יציבים	3,205	2,893	59,931	3,018
4	פיקדונות פחות יציבים	12,074	10,653	96,767	11,045
4א	פיקדונות לתקופה העולה על 30 יום	1,318	1,578	50,316	1,509
5	מימון סיטונאי בלתי מובטח	154,617	113,213	184,802	116,531
7	מזה: פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)	154,577	112,519	184,368	116,097
8	חובות לא מובטחים	40	694	434	434
10	דרישות נזילות נוספות	12,023	11,872	72,917	12,259
11	מזה: תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	6,464	6,586	6,680	6,680
13	קווי אשראי ונזילות	5,559	5,286	66,237	5,579
14	מחויבויות מימון חוזיות אחרות	206	2,431	2,542	2,542
15	מחויבויות מימון מותנות אחרות	1,515	1,335	43,848	1,374
16	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים	184,958	143,975	148,278	
תזרימי מזומנים נכנסים					
17	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	1,266	367	598	-
18	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	37,670	46,480	48,406	30,826
19	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	1,564	6,101	7,058	1,589
20	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים	39,234	52,948	56,062	32,415
סך ערך מתואם ⁽¹⁾					
21	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)	191,278	155,031	159,197	
22	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו	145,724	113,143	115,863	
23	יחס כיסוי הנזילות (%)	131%	137%	137%	137%

- (א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרימים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרימים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).
- (ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 71 תצפיות יומיות במהלך הרבעון השלישי 2021 (75 תצפיות במהלך הרבעון השלישי 2020 ו-79 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2020).

הוראה לחישוב יחס מימון יציב (NSFR)

בתאריך 21 ביוני 2021 פרסם בנק ישראל את הוראה "יחס מימון יציב (NSFR)" 222 - הוראה זו מתבססת על פרסום של ועדת באזל. יחס מימון יציב נטו נועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הארוך באמצעות דרישה מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם המאזניים ולפעילויותיהם החוץ מאזניות. תחולת ההוראה מיום 31 בדצמבר 2021.

לפי ה-QIS שביצע הבנק על נתוני 31 בדצמבר 2019, ובהתאם להערכות שבוצעו במהלך השנה האחרונה הבנק יעמוד ברף הרגולטורי (100%) שנדרש ליישום ההוראה. הבנק נערך ליישום ההוראה בהתאם להנחיית בנק ישראל.

חלק 8 - סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול הסיכון התפעולי. עם זאת ברבעון שני הוחלט להפריד בין הערכת סיכון הסייבר להערכת הסיכון התפעולי המסורתי בין היתר לאור ייחודיות הסיכון והשלכותיו. למידע נוסף ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים בדוח זה.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

משבר הקורונה הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה של עובדים וספקים מרחוק.

לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקרות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

במהלך התקופה המדווחת לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכון טכנולוגיה

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי החל ביישום תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדי העסקיים בשנים הבאות.

לאור מגמות בשוק העבודה והביקוש הגובר לעובדים בעלי הכשרה טכנולוגית, קיימת עליה בחשיפה לסיכון המשאב האנושי בדגש על גיוס ושימור עובדים המהווים מוקד ידע משמעותי. לאומי נוקט במספר דרכים להתמודדות עם הסיכון.

סיכון המשאב האנושי

ביום 1 באוגוסט 2021 נתקבלה בבנק הודעה על סכסוך עבודה שהוכרז, לבקשת ארגון העובדים בבנק, על ידי הסתדרות העובדים הכללית החדשה - הסתדרות המעו"ף, מכוח חוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957. נכון למועד הדוח, הנהלת הבנק וארגון העובדים ממשיכים בהידברות ביניהם.

למידע נוסף אודות הסיכון התפעולי ופירוט מוקדי הסיכון העיקריים בסיכון התפעולי ראה פרק סיכון תפעולי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

חלק 9 - מידע נוסף על סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון ששינויים שיבוצעו בחקיקה וברגולציה ישפיעו על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה הושם עיקר הדגש על הוראות בתחומים הבאים:

הוראות שעניינן קידום תחרות במגזר הפיננסי בדגש על תחום הבנקאות הפתוחה, הוראות בתחום הקונדקט, הוראות מתחום ניהול הסיכונים ובפרט ניהול סיכונים סביבה, הוראות מתחומי הגנת הפרטיות ואבטחת המידע, וכן הוראות שפורסמו על רקע נגיף הקורונה והשלכותיו.

להרחבה ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח כספי ליום 30 בספטמבר 2021.

המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על המערכת הבנקאית בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, בוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, הסיכון נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית. נוכח משבר הקורונה, מתבצעות התאמות באופן ניהול סיכון הציות, תוך איתור סיכונים מתפתחים המאפיינים עיתות משבר.

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כממונה על הגנת הפרטיות כ- Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

מערך ציות ואכיפה כפוף למנהלת הסיכונים הראשית.

א. איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכונים הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, וביצוע הדרכות.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, נותני שירותים פיננסיים, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייעל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק. בשנת 2018 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act, CRS – Common Reporting Standard ומדיניות כסף מוצהר
ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227), התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות ישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

למידע אודות עיצום כספי שהתקבל מהמפקח על הבנקים ראה ביאור 10.ג. בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2021.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף קיומו של הסכם או כתוצאה מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. הסיכון המשפטי כולל גם סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, או מפעילות ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

קיימת חשיפה משפטית כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטוריים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה משפטית בשל שינויים רגולטוריים והנחיות של הפיקוח על הבנקים, רשות ניירות ערך ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף למציאות המשתנה. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה משפטית כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות לפיקוח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק.

למידע נוסף ראה פרק סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון סביבתי

בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה פוטנציאלית כתוצאה מהתממשות של סיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים ובכלל זה סיכון מעבר וסיכון פיזי (להלן – "סיכונים סביבתיים").

כחלק ממגמה זו פרסם הפיקוח על הבנקים ביום 22 באוגוסט 2021 טיוטת הוראת דיווח לציבור בנושא גילוי לציבור על היבטי סביבה, חברה וממשל (ESG – Environmental, Social and Governance). ההוראה צפויה להיכנס לתוקף החל מדוחות לשנת 2021. הבנק נערך ליישומה.

הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינו חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים ופועל להטמעת נושא ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי ובכלל זה סיכון אקלים (הסיכון הפיזי וסיכון המעבר).

סיכונים סביבה לבנק מהווים חשיפה בפני נזקים פוטנציאליים שעלולים להיגרם כתוצאה מאירועים או מתהליכים שקשורים לסביבה, לרבות שינויי אקלים.

סיכונים סביבתיים נובעים מחשיפה של הבנק לפעילויות שקיים פוטנציאל שיגרמו לנזקים סביבתיים או יושפעו מהם, כמו למשל, זיהום אויר ומים, זיהום קרקע, הפחתת המגוון הביולוגי וביורא יערות.

הבנק עלול להיחשף לסיכון הסביבתי הנ"ל באופן עקיף ובאופן ישיר במקרה בו הבנק ימצא אחראי למפגע סביבתי/פגע במתקניו.

כמו כן, יתכן סיכון מוניטין לבנק במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע.

הבנק רואה חשיבות בשמירה על סביבה ברת קיימא לצורך כך הבנק מחזיק מזה כעשור תקן איכות סביבה ISO 14001 ובמסגרת זאת מבוצע ניהול ובקרה אחר רגולציות הקשורות לסיכונים סביבתיים, לרבות בקרה חיצונית שנתיית על ידי מכון התקנים. הבנק עוקב כל העת אחר ההתפתחויות בתחום ולומד את הנושא.

סיכון מאקרו-כלכלי

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020, ומידת אי הוודאות הגדולה לגבי השפעותיו השונות, עדיין מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי. קיים קושי בהערכת ההתפתחויות הכלכליות העתידיות, זאת לנוכח מידת חוסר הוודאות המשמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו על מסלול החיים של כלל מדינות העולם. ישנה שונות בקצב ההתחסנות של מדינות העולם וגם קיימים סימני שאלה לגבי יעילות החיסון בפני וריאנטים שונים של הוירוס. כמו כן, ההתפתחויות בפועל מעידות על כך שמשך הזמן של הכיסוי החיסוני מוגבל יחסית. על כן, השלכות המשבר על הכלכלה העולמית, ובמידה פחותה על הפעילות המקומית, וכן על עסקי הבנק עדיין עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הביא בשנת 2020 לפגיעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים. עם זאת, לנוכח תהליך ההתחסנות המהיר שיושם בישראל, כולל חיסון "דחף" על מנת, להתמודד עם התעוררות וריאנט הדלתא, הסיכונים הנוגעים לפעילות הכלכלית בישראל פחתו לעת עתה. כמו כן, בחלק ממדינות העולם המובילות, מסתמן תהליך מוצלח יחסית של התחסנות, מה שפועל להפחתת רמת הסיכונים בחלק מן המדינות. ביתר המדינות תהליך ההתחסנות איטי יחסית עד כה, ולכן מדינות אלו, בפרט מדינות הכלולות במניין השווקים המתעוררים, עדיין חשופות במידה רבה לסיכונים הכלכליים הנובעים ממצבי סגר ומגבלות אחרות הנובעות מהיקפי התחלואה הגבוהים. מלבד סיכון הקורונה ישנם סיכונים הנובעים משינויי אקלים, המוסיפים לפוטנציאל לתנודתיות של תהליכים כלכליים גלובליים.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

למידע נוסף ראה סיכון מאקרו-כלכלי בחלק 9 בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע בנושא סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים וסיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct), ראה פרק סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2021 ובדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

KM	Key Metrics
OV	Overview
CC	Capital Composition
LR	Leverage Ratio
CR	Credit Risk
CCR	Counterparty Credit Risk
MR	Market Risk
LIQ	Liquidity